

СРПСКА АКАДЕМИЈА ОБРАЗОВАЊА
Београд
E-mail redakcija@direktor.rs

ОСПОСОБЉАВАЊЕ НАСТАВНИКА ЗА НОВЕ УЛОГЕ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА
СА МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА

Београд, 09. децембра 2010.

Издавач:

Српска академија образовања

За издавача:

академик Никола Поткоњак

Научни одбор:

- академик Анатолиј Дмитријев, Руска академија наука,
Москва
- Вихрен Бузов, Филозофски факултет Универзитета „Св.
Кирил и Методије“, Вел. Трнова, Бугарска
- академик Миодраг Милин, Универзитет „Аурел Влајку“,
Арад, Румунија
  - академик Јован Ђорђевић, САО
  - академик Данило Ж. Марковић, САО
  - академик Младен Вилотијевић, САО
  - академик Грозданка Гојков, САО
- академик Марјан Блажич, Филозофски факултет,
Љубљана, Словенија
- проф. др Светлана Куртеш, Кембриџ, Велика Британија

Уредници:

академик Младен Вилотијевић
академик Грозданка Гојков

Лектори:

мр Драгана Јосифовић (српски језик)
мр Јелена Пртњага (енглески језик)

Компјутерски слог:

Снежана Пртњага

ISBN 978-86-907495-6-0

Штампа:

„Тули“ Вршац

Тираж:

100 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

37 . 01 (048 . 3)

ОСПОСОБЉАВАЊЕ наставника за нове улоге :
зборник резимеа са међународног научног скупа , Београд, 9.
децембар 2010. / [уредици Младен Вилогијевић , Грозданка
Гојков]. – Београд : Српска академија образовања, 2010 (Вршац
: Тули) . – 211 стр. ; 25 цм.

Упоредо срп. и енгл. текст. – Тираж 100.

ISBN 978-86-907495-6-0

а) Педагогија – Апстракти

COBISS.SR-ID 258622215

Тезе за дискусију

Грозданка Гојков

Вршац

Суочавање са променама у савременом свету предуслов је развоја, а стандарди успешности сваким даном постају све сложенији. Упоредо са порастом очекивања човека од сопственог окружења расту и његова слобода избора, али и одговорност у свим животним подручјима. Како се «опремити» за ефикасно индивидуално и социјално функционисање. Савремени педагози говоре о читавом сету општих способности, односно компетенцијама, као неопходном услову за постизање индивидуалног и социјалног оставрења. Компетентност и њене уже области самокомпетенција и социјална компетенција сматрају се кључним способностима у питањима остварења појединца у личном и социјалном животу. Способности наставника свакако да су у складу са овим данас све значајније. Национални просветни савет Србије је имао већ један неуспешан покушај да дође до почетних стандарда за компетенције наставника. Како је ово сложено питање, то је вероватно један од разлога што савремена међународна литература има мало корисних модела који би помогли да се приступи ефикаснијем оспособљавању наставника, а тиме да се и процес промена у образовању убрза, да се дође до принципа за оне типове стратегија које подразумевају промене које се захтевају од високог образовања данас, па и образовања наставника. А ово је свакако један од разлога што је и бављење овим послом у Србији застало на првом кораку.

Питање образовања наставника данас се често налази на страницама стручних публикација и могло би се рећи издваја као једно од приоритетних не само код нас него и свету. Оно, наравно није ново, али је са новим улогама наставника, односно са променама у образовању и оно актуелно иако је на разне начине постављано много пута. Циљ овога скупа био би да размотри шта је шта је ново у образовању, шта се променило у тој сфери, што импликује промене у оспособљавању наставника и да сагледа шта ове промене подразумевају.

Пошло би се, дакле, од промена услова, контекста, детерминанти које су у основи преиспитивања улога наставника, те би у том смислу требало трагати за одговорима на питања попут:

- Промене у савременом свету и кључне способности у индивидуалном и социјалном животу појединца; које су савремене друштвене промене које намећу промену улога наставника и траже његово другачије оспособљавање (глобализација, интеграција мањих националних заједница у веће друштвене целине, губљење или слабљење националног идентитета...).
- Које су нове потребе човека у савременом друштвеном, научно-техничком, информатичком и сл. окружењу.
- Значење идеја које имају задатак да потпомогну друштвене промене у земљама које их промовишу у својим образовним системима, односно циљевима образовања: партиципација, еманципација, солидарност, емпатија, комуникација...;
- Које су суштинске карактеристике појмова као што су : самокомпетенција и социјална компетенција

Разматрање питања оспособљавања наставника, односно њихових способности и спремности за нове улоге неопходно је

сагледавати у вези са филозофском основом, односно да се дође до филозофског и теоријског оквира или основе ових питања. У складу са овим сагледавало би се :

- Да ли је егзистенцијалистичко питање „бити или имати“ проширено на педагошка промишљања?
- Да ли филозофија данашњег трасирања путева у образовању савремене Европе, ослоњена на егзистенцијализам, урушава педагогију?
- Колико је допринос постмодерне што је педагогија дошла дотле да се, окрећући се од проблема одређења човека посветила обичним проблемима свакидашњице; постала делатност која одговара на проблеме времена?
- Колико има основа за тврдње да је педагогија постала пуко средство, инструмент за извршавање друштвених циљева (мисли се на захтеве техничког развоја и њихов утицај на функције друштва, на рационализацију владавине и институционализацију)?
- У којој мери је питање легитимности људских одлука и вредновања, па и осмишљавања критеријума остало отворено, а појам образовања, којим се на западу подразумева и васпитање скоро је сасвим одређено само употребљивошћу и очекивањима да својом снагом помогне у извршавању друштвених задатака?
- Колико има места критичким тоновима по којима слобода у савременом понашању осуђује педагогију као „службу за усмеравање“? Колико је ово значајно за оспособљавање наставника?
- У бројним расправама о питањима која воде до трансформације система образовања данас већине земаља западног, па и источног дела Европе, наилази се на питања вредности на којима треба да почива друштво,

какво се друштво жели, ка чему се очекује да се усмеравају млади, какво је образовање и какво би требало да буде у времену све бржих промена, са све више неизвесности ризика, с којим циљем и како образовати појединца за непредвидиву и неизвесну будућност, како би он успешно остварио професионалне, грађанске, породичне и друге функције.; шта ово значи за образовање наставника?

- Данас на педагошкој сцени влада плурализам теорија васпитања, а с тим иде и чињеница да колико има различитих теорија васпитања толико је и тумачења циљева образовања и учења. Стога је једно од значајних питања циљева васпитања, као и компетенција, па и компетенција наставника, да се у тренутку када се посебно вреднује плурализам и различитост, ради демократије, сагледа значај познавања суштине различитих теорија васпитања.
- Промене на глобалном плану намећу преиспитивање националних циљева и стандарда са глобалним друштвено-економским циљевима. Колико на циљеве образовања утиче питања глобалне међузависности и будућности, космополитизма, економске и социјалне ефикасности, социјалне правде, демократског грађанства, као и питања академске рационалности и персоналног раста и развоја? Какав тип човека, појединца, идеал ка коме се стреми очекиван данас, као и питање приоритета?
- Колико јасно и сигурно педагогија брани ставове по којима је функција образовања неговање људских тежњи за променом и способности да се човек носи са несигурношћу и непредвидивошћу, а колико је спремна да се приклања ставовима којима се на друштво које учи, а тиме и на педагогију гледа као на нешто чиме ће се

поспешити константна допуна капитала за економски напредак?

- *Иако је наслов овога скупа усмерен ка способностима, у литератури је скоро незаоблазан термин компетенције, те би га требало дефиниисати и одредити се у односу на њега, односно супротставити му појам способности.*
- *Значајно је да се јасније сагледа и одређеније дефинише како карактеристике савремених друштвених токова и разумевање значења улога појединаца у њему, као и природе интеаркција у које ступа са другима и средином у којој је утичу на развој компетенција, или способности, као и шта актуелни трендови образовања у Европи траже на овом пољу, односно да се јасније сагледају захтеви за конципирањем курикулума оријентисаног ка будућности.*
- *Шта би били прихватљиви концепти за промену система националног образовања у званичним (политичким-друштвеним) пројектима,; шта ово значи из угла оспособљавања наставника на појединим ступњевима образовања?*
- *Питање парадокса чија је суштина у томе да, тежећи ка слободи индивидуалног развоја, људи су истовремено упућени на релације са другима, које могу бити и ограничавајуће за лично напредовање; колико и да ли је могуће направити очекивани баланс?*
- *Колико су јасни теоријски и практични обриси институционалног васпитања и образовање из угла глобалног развоја и нових педагошких рефлексија; нових приступа (модел акционе компетентности) и вештине којима би морали да владају наставници, као и потреба да се сагледају питања креативности као кључне компетенције или еманципаторног потенцијала у друштву знања?*

- *Како образовање наставника да одговори на захтеве друштва знања, како да редефинише образовне исходе; како да допринесе компетентности наставника за нове улоге; у којој мери различити концепти креативности подржавају различите логике унутар којих се решавају теоријски и практични проблеми у оспособљавању наставника за нове улоге?*
- *Значајно би било редефинисати појам самореализација и самоаактуализација из угла професије наставника, односно његове нове улоге. И у овом смислу значајно је сагледати значај Теорије о личном таленту за подручје креативности наставника, као и кључне контроверзе креативности за угао нових улога наставника, као и одрживост плуралистичког образовног концепта у друштву знања*
- *Како се данас оспособљавају наставници?*
- *Како се конструктивистички принципи и његове пропозиције рефлектују на процес оспособљавања наставника?*
- *Колико је оспособљавање наставника у функцији задатака који се од њих очекују?*
- *Које филозофске основе стоје у променама у поучавању и учењу уопште, па и у оспособљавању наставника?*
- *Стратегија вишеструког оквира у оспособљавању наставника-видови , домети...*
- *Колико су синхронизоване нова парадигма васпитања и образовања, па и високог, како је претходно поменуто и понуђени оквир кључних способности (компетенције)?*

- Шта подразумевају нови дидактички приступи са предзнацима нових, квалитативно другачијих комуникација, везама и партнерством са заједницом?.
- Колико су компетенције за доживотно образовање у складу са оквирним системом у оквиру политике образовања која се данас у Србији заговара и шта ово значи за оспособљавање наставника на свим нивоима?
- Колико се од високог образовања очекује екселентност знања, елитизам, унапређивање технологије и производње, персонални развој, хуманизација односа, толерантност, интеркултуралност, критичност, кративност, толерантност, иновативност или нешто друго...?
- Колико су значајне разлике у аксиолошким системима земаља које копирамо?
- Која је улога знања? Колико ово утиче на формирање циља васпитања у европским оквирима, а колико и на скицирање наших педагошких ставова о овим питањима?
- Како се ствара адекватна социјална компетенција наставника; шта значи модел акционе компетентности; колико је значајан за оспособљавање наставника; које се способности и особине се сматрају значајнима за социјалну компетенцију наставника ?
- Познати су ставови о наставниковим способностима (компетенцијама) као вишедимензионалној појави, јер је посредни веома сложено подручје деловања, као и то да су основне димензије: педагошка и стручна. Које би суштинске димензије могле бити довољне одреднице поменутих компетенција? Како би се могло гледати на мишљења по којима педагошка компетенција наставника има низ одредница од којих се најчешће издваја комуникативна компетенција, а као на то да обично у

њој разликују садржајна и односна компетенција? Какав је однос педагошке, стручне и научне компетенције на нивоу универзитетских наставника, а какав код наставника других нивоа образовања? Шта ово значи у теоријском, а шта у практичном смислу? Како се данас гледа на значај личности наставника, шта она значи за подстицање креативност и самоостварења ученика?

- Шта подразумевају вештине саморазумевања, кооперације, делотворности, самоорганизаације, целовитости и које се друге способности и вештине у односу на измењене улоге наставника и контекст у коме се образовање одвија сматрају значајнима за наставнике? На шта би се односио инвентар кључних способности наставника којима би могао ефикасно да оствари своју нову улогу? На ком се ступњу образовања (предшколско, основно, средње, високо) какве способности очекују?
- Креативност кључна компетенција или еманципаторни потенцијал у друштву знања?
- Како се дефинишу професионалне компетенције наставника за рад у друштву знања: иницијативност, креативност, инвентивност и иновативност?
- Како образовање да одговори на захтеве друштва знања?
- Како да образовање редифинише своје темељне категорије - образована особа, знање, компетенција?
- Како образовање да редифинише образовне исходе?
- Како да допринесе компетентности младих за рад у друштву знања и подржи развој иницијативности, креативности, инвентивности и иновативности?

- *Одрживост плуралистичког образовног концепта у друштву знања?*
- *Које промене карактеришу процес трансформације модерне школе у постмодерну (ниво структуре и ниво процеса)?*
- *Шта подразумева нова синтагма продуктивност знања, која говори о критеријумима: новина и употрељивост?*
- *Како плуралистички образовни концепт доприноси образовању младих за друштво знања?*
- *Шта педагошки плурализам значи за оспособљавање наставника?*
- *Како се наставници припремају за позив из угла услова за подстицање креативности у школи, повезаност између захтева особе за разноликом стимулацијом (пустоловина, новина, ризик) и њене когнитивне флексибилности и сложености, неконформизма и спонтаности, и толеранције за когнитивне несагласности, као значајних способности наставника у савременом образовању?*
- *Питање стандарда, односно како остварити плуралистичка начела и истовремено применити прописане стандарде? Плурализам инсистира на различитости - мултиперспективности, мултикултуралности, и уважавању субјективности као јединствене интерпретативне и епистемичке перспективе. Како се постмодерни ставови о креативности рефлектују на способности (компетенције) наставника и њихово оспособљавање за педагошки рад?*
- *Какво је значење креативности као кључне компетенције и еманципаторног потенцијала у друштву знања; да ли је потребно да реконцептуализујемо и редесфинишемо појам*

адаптације у оспособљавању наставника; како наставне методе блокирају плуралистички когнитивни стил и креативност; како можемо да проценимо (евалуирамо) утицај и ефекте наставе која инкорпорира плуралитет идеја?

- *Колико узраст и индивидуалне особености ученика захтевају особено образовање и усавршавање наставника, колико је ово значајно за разлике у оспособљавању наставника за различите нивое школа?*
- *Колико нови друштвени контекст (промене у породици и сл.) захтева промене у оспособљавању наставника за нову васпитну улогу?*
- *Колико је питање утврђивања способности наставника сложено; да ли је могуће остварити га до краја коректно и корисно; да ли је потребн стандардизација способности; да ли негде у свету урађена; колико успешно; зашто први покушај у Србији није успео; шта је могуће стандардизовати, шта не...?*

Разуме се да су ово само полазне тезе за дискусију на округлом столу, те да би и постављање других питања добро дошло.

dr Milica Andevski
Filozofski fakultet
Novi Sad

PLURALITET ULOGA NASTAVNIKA - NA KOJI KONTEKST OBRATITI PAŽNJU ?

Rezime

Didaktika odnosa naglašava značaj komunikativnih kompetencija, interakcije, vođenja dijaloga, timsku saradnju - osnovama međuljudske atmosfere koja svakom učenju i poučavanju predstavlja okvir očekivanja i podrške. Kada u prvi plan stupa sadržaj, istovremeno je primetan nedostatak odnosa što kritičari označavaju pedagoškom inkompetencijom i promašenim zanimanjem. Za učenike je važno da prepoznaju smisao učenja, ali kako odrastaju sve manje veruju nastavnicima i sve otvorenija je zajednička dilema: kuda nas vodi učenje? Stoga su nam potrebne veze u kojima možemo otvoreno i sa poverenjem da diskutujemo o tim pitanjima kao i o primenjenim metodama učenja.

Didaktika markira elemente koji pedagoškim poslenicima mogu pomoći, nudi rešenja koja delimično idu u istom pravcu i koja na mnoga pojedinačna pitanja daje različite mogućnosti, tako da sami nastavnici, u skladu sa svojim položajem i potrebama odlučuju šta im u praksi može pomoći i skladno zadacima didaktike mogu pragmatično, konstruktivno i sistemski da deluju. Ono u čemu didaktika ne može da nam pomogne jeste: na koji kontekst treba obratiti pažnju? Ni jedan model se ne može primeniti na sve, ni jedna analiza nikada nije potpuna, ni jedno uputstvo se ne može dugoročno predvideti. Postmoderna je pluralistička, kontradiktorna, nepregledna, ambivalentna i vodi didaktičkoj ambivalentnosti između slobode izbora i neophodnosti postojanja perspektive koja se solidariše sa učenicima, a opet, i slika postmodernog učenika jer u osnovi ambivalentna (pojednostavljeno to možemo podeliti u dve kategorije zahteva „ja hoću“ - „ja

treba da“). Nastavnik danas lebdi između nesigurnosti postizanja određenog uspeha i upravo tog uspeha.

Ključne reči: didaktika odnosa, pragmatična, konstruktivna, sistemska uloga nastavnika, moderna, postmoderna

Доц. др Радован Антонијевић¹
Филозофски факултет - Београд

ЛИЧНИ ЦИЉЕВИ И ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА НАСТАВНИКА²

Иницијално образовање наставника за позив може се сматрати формалним и суштинским условом бављења делатношћу у области васпитања и образовања. Истовремено, иницијално образовање само по себи не представља и довољан услов успешног бављења наставничким позивом. У савременом друштву и делатност васпитања и образовања доживљава непрестане прогресивне промене и унапређења у различитим областима. Због тога је неопходно да се стечено иницијално образовање за позив временом континуирано надограђује различитим образовним активностима у области професионалног развоја и стручног усавршавања, што је од суштинског значаја за наставничково успешно обављање професије.

Потреба за континуираним стручним усавршавањем карактеристична је за већину професија и није својствена само делатности васпитања и образовања. Да би индивидуа на ефикасне и креативне начине испуњавала обавезе које намеће одређена професија и радно место, неопходно је непрестано учење, стицање

---

¹ radovan.antonijevic@ff.bg.ac.rs

² Рад је настао у оквиру пројекта "Образовање за друштво знања – претпоставке европских интеграција" (број: 149015), који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије (2006-2010).

неопходних нових знања и вештина, другим речима, потребно је усавршавање које треба да траје током целог радног века индивидуе. Упоредо с тим, образовна реформа захтева од наставника не само да ажурира и освежава своје претходно стечене педагошке, психолошке и дидактичко-методичке вештине и знања, већ и да изврше што потпунију трансформацију своје улоге особе која образује у процесу наставе, али и васпитава у исто време. То је разлог више за укључивање наставника у различите моделе и облике професионалног развоја и стручног усавршавања.

Нове реформске оријентације у образовању испостављају и нова и суштински другачија очекивања за наставнике, ученике и школске заједнице. Стога, може се очекивати појава да неки наставници, традиционално припремани за позив наставника, можда неће бити спремни да на адекватан начин одговоре новим захтевима и да прихвате нове стандарде квалитета. Стручно усавршавање наставницима помаже да науче нове улоге и наставне стратегије, што ће побољшати успех ученика у процесу васпитања, али увећати и њихов професионални и лични успех.

Поред циљева и задатака професионалног развоја и стручног усавршавања наставника одређених законским и подзаконским актима, на основу реалних потреба професионалног развоја и стручног усавршавања запослених у образовању, постоје у овим областима и *лични циљеви*, склоности, жеље и интересовања наставника. Наведена својства стручног усавршавања производ су деловања различитих чинилаца, као што су ниво и квалитет иницијалног образовања наставника, године радног стажа, обим и квалитет искуства стеченог у обављању професије, актуелне потребе за стручним усавршавањем,

наставничково *лично виђење* значаја, улоге и потребе стручног усавршавања, карактеристике наставничкове мотивације за обављањем професије, ниво стимулативности контекста радне средине (школе) за стручним усавршавањем, ниво слободе избора у области стручног усавршавања и друго. Чиниоци који суштински одређују наставничкове личне циљеве, склоности, жеље и интересовања у области стручног усавршавања међусобно су тесно повезани и условљени и чине целину утицаја на наставничкова опредељења и природу мотивације за реализацију одређених активности у области стручног усавршавања.

На основу личних циљева, склоности, жеља и интересовања наставника у области стручног усавршавања конституишу се одређене преференције наставника, у смислу избора одређених модела, облика и садржаја стручног усавршавања, као њихов суштински израз. При томе, једну од кључних улога има управо лично виђење значаја, улоге и потреба сопственог стручног усавршавања.

Кључне речи: наставник, професионални развој, стручно усавршавање, лични циљеви, преференције.

Доц. др Звездан Арсић³
Филозофски факултет - Косовска Митровица

ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И СПЕЦИФИЧНОСТИ УЛОГЕ НАСТАВНИКА У НАСТАВИ СА САВРЕМЕНОМ НАСТАВНОМ ТЕХНИКОМ И ТЕХНОЛОГИЈОМ

Крај прошлог и почетак овог века обележио је снажан развој науке, технике, технологије и цивилизације уопште, тако да су данас наука и технологија utkane у живот савремених људи, а самим тим и савременог образовања. Данашње време захтева образоване грађане који ће бити способни, не само да надграђују науку и технологију, већ и да постављају нове захтеве у образовању. У таквим околностима, једно од најважнијих питања савремене наставе односи се на то како искористити средства која нуди савремена наставна техника и технологија, у циљу оптималне реализације наставних задатака и постизања што већег нивоа квалитета и ефикасности наставног рада. С обзиром на то да се наставна техника и технологија не односе само на вештину руковођења техничким средствима, већ, пре свега, на поступке њихове примене и усавршавање организације наставног процеса, њихова примена доноси значајне промене и када је у питању улога наставника.

У традиционалној настави наставник је имао доминантну и ауторитативну улогу које данас губе на значају, а његова улога се развија у складу са измењеном

---

³ zvezdanars@gmail.com

теоријском концепцијом наставе примајући многе нове задатке. Међутим, без обзира на многе, чак и радикалне, захтеве који се односе на наставника и његову улогу у наставном процесу, оно што је извесно, и што никад неће ишчезнути, је његова организацијска и оперативна улога која представља трајну одлику његове функције и која се у новим условима квантитативно и квалитативно мења. У складу са тим, главна пажња овог рада биће усмерена на основне карактеристике и специфичности измењене улоге наставника у настави са савременом техником и технологијом, на проблеме који из тог домена проистичу и могуће правце њиховог превазилажења.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Образовање, настава, наставна техника, наставна технологија, наставник, ученик.

Ana Ban⁴
Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Odsjek za pedagogiju
Hrvatska

ŠTO PEDAGOZI (NE)ZNAJU?!!

U vremenu globalnih promjena i gotovo svakodnevnih intervencija u školske sustave radi podizanja kvalitete odgojno-obrazovne djelatnosti, rasprave o kompetencijama, posebice profesionalnim kompetencijama pedagoga poprimaju sve veći značaj. Profesionalne kompetencije pedagoga prije svega odnose se na posjedovanje posebnih pedagoških znanja i vještina, ali i osobine ličnosti nužne za uspostavljanje, građenje i unapređivanje odnosa kako s učenicima, tako i s njihovim roditeljima, ali i kolegama te svim ostalim čimbenicima odgojno-obrazovnog procesa. Samo onaj pedagog koji posjeduje kompetencije u različitim aspektima pedagoškog djelovanja, kritički promišlja o sebi i svojoj odgojno-obrazovnoj praksi, mijenja i unapređuje svoja ponašanja te oblikuje poticajno okruženje i ozračje u učionici/školi, ima osjećaj zadovoljstva u pedagoškom radu te može očekivati napredovanje na svim razinama odgojno-obrazovnog rada.

U radu, autorica iznosi rezultate istraživanja stavova studenata o (ne)potrebnim kompetencijama pedagoga. Studenti smatraju da pedagozi tijekom studija nemaju dovoljno znanja o nadarenim učenicima, o učenicima s posebnim potrebama te potrebna znanja za rad u ruralnim sredinama. Na temelju dobivenih rezultata, ukazuje se

---

⁴ aban@ffri.hr

potreba drugačijeg koncipiranja obrazovanja pedagoga uz "demetropolizaciju" obrazovnih sadržaja budući da se sa sigurnošću može reći da je pedagoška profesija jedna od najodgovornijih i najzahtjevnijih profesija - temelj o kojem ovisi budućnost jednog društva.

Ključne riječi: pedagoške (ne)kompetencije, pedagog, obrazovanje pedagoga, škola, učenici promjena u društvu predstavlja (re)valorizacija postojećih sustava obrazovanja (budućih) pedagoga. Jedno od važnih pitanja u kreiranju obrazovanja pedagoga je njihov doprinos u postizanju odgovarajućih kompetencija djece i mladih kao i usklađivanju reformskih politika u svrhu postizanja kompatibilnosti, mobilnosti i učinkovitosti u kontekstu prihvaćenog koncepta cjeloživotnog učenja. Kontekst globalnih promjena neminovno stavlja naglasak na znanja o multikulturalnom i interkulturalnom odgoju, učenicima sa posebnim potrebama, darovitoj djeci i nizu drugih specifičnih pristupa bez kojih je realizacija odgojno-obrazovnog rada gotovo nezamisliva.

Akademik Marjan Blažič⁵
Pedagoška fakulteta - Ljubljana

USPOSABLJANJE UČITELJEV V POGOJIH GLOBALIZACIJE

Po drugi svetovni vojni so evropske države pogosto izvajale reforme osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Težko bi rekli, da je bila s tem zagotovljena tudi skrb za institucije, ki usposablajo učitelje za te šole. Prej bi lahko rekli, da so oblikovanje in razvoj učiteljskih šol in fakultet spremljale mnoge ovire, spodrsaljaji, znanstveni in strokovni dvomi in nedorečenosti. Prepogosto smo prenašali v naše reforme tuje izkušnje, ki so se kasneje izkazale kot neustrezne.

Eden najpomembnejših dejavnikov učinkovitosti vsakega vzgojno-izobraževalnega sistema je kvaliteta učiteljevega dela. To je tudi razlog, da je sistem izobraževanja učiteljev v vseh državah, posebej pa v državah evropske unije, pod nenehnim pritiskom in kritičnim diskurzom najširše javnosti. Številni pedagoški analitiki opozarjajo, da prizadevanja v smeri izboljšanja edukacije učiteljev ne potekajo z ustrežno dinamiko. Še vedno so dominantni tradicionalni didaktični in metodični pristopi, ki jih prepočasi dopolnjujejo interakcijske strategije.

Mnogi opozarjajo na potrebo po dograjevanju koncepta učiteljevega profesionalnega razvoja, v okviru katerega so najpomembnejši dejavniki notranjega razvoja, ki omogočajo

---

⁵ marjan.blazic@guest.arnes.si

celovit razvoj, samostojno in kompetentno razmišljanje ter odločanje. Sicer pa pod pojmom učiteljevega razvoja razumemo njegovo profesionalno rast, ki je rezultat delovanja učiteljevih osebnostnih lastnosti, njegove edukacije in dejavnikov sociokulturne sredine, v kateri živi. Dejavniki so med seboj povezani, zato sprememba enega izmed njih povzroči spremembe v drugih.

Na začetku tretjega tisočletja se srečujemo z novimi družbenimi okoliščinami in izzivi, ki jih najpogosteje opredeljujemo s pojmom globalizacija. Globalizacija je pojav, ki je v zadnjem desetletju v središču pozornosti, tako da je skoraj dobila pomen nove paradigme, v okviru katere se poskuša pojasniti različne družbene pojave, med drugim tudi področje izobraževanja in s tem v zvezi vlogo današnje šole, ki ohranja funkcijo prenašanja znanja na mlajšo populacijo. Nas zanima, kakšen je vpliv globalizacijskih trendov v ekonomiji na izobraževanje. Raziskave kažejo, praksa pa potrjuje, da gospodarska globalizacija in informacijska revolucija napovedujeta radikalne spremembe v sami naravi procesa učenja.

Transnacionalne organizacije sprejemajo številne dokumente, ki posredujejo svojo vizijo izobraževanja v globalni družbi z jasno postavljenimi vzgojno-izobraževalnimi cilji, ki na nek način predstavljajo podlago za izbiro učne vsebine, didaktičnih strategij in didaktično-metodičnega instrumentarija.

Ker poteka učiteljeva strokovna rast kontinuirano, bi jo lahko opredelili kot vseživljenjsko učenje, ki omogoča učitelju da se kognitivno razvija in dograjuje osebne kompetence, s tem pa mu je omogočeno, da spreminja svoja stališča in pojmovanja o učnem delu, kar posledično pomeni tudi spremembo njegove učne prakse.

Biti dober učitelj danes ni lahko. Na eni strani pospešeno raste količina informacij, s tem pa tudi zapletenost poklicnega in družbenega življenja, za katerega učitelj pripravlja mlado generacijo, na drugi pa se večja potreba (in zahteva) po aktiviranju učenčevih miselnih in čustvenih ustvarjalnih potencialov za inovativno reševanje problemov. Vsekakor učiteljski poklic zahteva visoko usposobljenost, nenehno (vseživljenjsko) izobraževanje, mobilnost izobraževanja in edukacijo za partnersko sodelovanje.

Pod pojmom sodobni koncept izobraževanja razumemo ustrezno povezovanje med splošnimi, strokovnimi, pedagoško-psihološkimi in specialno-didaktičnimi vsebinami ter povezovanje teorije s prakso. Izobraževanje učiteljev mora najti ravnotežje med akademskim podajanjem teoretičnih vsebin in praktičnim učenjem z urjenjem in posnemanjem po modelu. V iskanju tega ravnotežja ima pomembno vlogo didaktika kot integracijski element pedagoških in psiholoških znanj in kot most k specialnim didaktikam (metodikam) ter k različnim oblikam praktičnega dela.

KLJUČNE BESEDE: usposabljanje, globalizacija, kompetence, modeli pouka

Проф. др Драго Бранковић⁶
Филозофски факултет - Бања Лука

РЕФЛЕКТИВНО УЧЕЊЕ У РАЗВОЈУ ПРОФЕСИОНАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА НАСТАВНИКА

Концем прошлог и у првим годинама овога вијека, већи број педагога проучава и истражује сложене проблеме професионалних компетенција наставника. И поред тога, још увијек нема кохерентних теоријских основа компетенција, нити поузданих критеријума за њихову идентификацију и класификацију. Посљедице таквог стања су посебно изражене код израде студијских програма за школовање наставника на принципима болоњског процеса. Дефинисање професионалних компетенција наставника постало је и значајан државни пројекат у већем броју земаља (САД, Финска, Шкотска, Словенија).

Критичка анализа одређења појма *компетенција* показује да се у основи професионалних компетенција наставника налазе њихове психофизичке способности и особине (карактеристике) личности. За разлику од традиционалног једнодимензионалног схватања, савремени педагози указују на тродимензионалну структуру компетенција: а) посједовање стручних, педагошко-психолошких и дидактичко-методичких знања, б) практична умјења у раду са ученицима и извођењу наставног процеса, и в) формирана позитивна

---

⁶ fil.fakultet@blic.net

мишљења и увјерења о ученицима и васпитно-образовном процесу. Дефинисање професионалних компетенција наставника детерминисано је новим улогама наставника. То се нарочито односи на оне улоге које од савременог наставника захтијевају оспособљеност за преусмјеравање процеса подучавања ка процесу учења и самоучења (учење учења), припремљеност за идентификацију и рад са ученицима који имају различите способности и посебне потребе, употреба савремених информатичких технологија у настави и васпитању, сарадња са другим наставницима, родитељима и представницима локалне заједнице, те оспособљеност за рефлексију, истраживање и евалуацију властитог рада. Традиционални концепт формирања компетенција наставника био је усмјерен на формирање компетенција означених као оспособљеност за извођење наставног процеса заснованог на стратегији подучавања. Поред те стратегије, компетенције је могуће развијати и помоћу других приступа и стратегија учења.

У фокусу интересовања већег броја педагога посљедњих година налазе се сложени проблеми рефлексивног учења (појмово одређење; вриједности и ограничења; фазе рефлексивног учења; модели рефлексивности; рефлексивно подучавање; рефлексивна пракса). И наша промишљања усмјерена су на могућности развоја професионалних компетенција наставника помоћу рефлексивног учења. У овом раду представљени су резултати теоријских проучавања једног броја релевантних проблема рефлексивног учења. Критички су анализирани дефиниције овог појма (циклички и спирални процес реконструкције догађаја са когнитивном и афективном димензијом), теоријска схватања (D. Schon, K.M. Zeichner, S.D. Brookfield) и модели рефлексивног учења (модел рефлексивности у

акцији; модел рефлексije о акцији), примјена Колбовог модела искуственог учења (конкретно искуство - промишљено запажање - апстрактна концептуализација - активно провјеравање) и рефлексивни модел професионалног образовања наставника (примљено и искуствено знање - пракса - рефлексija - професионална компетентност), супервизијско учење (сараднички односи супервизора и супервизанта у учењу засновани на рефлектовању из властитог искуства), рефлексивно учење као истраживачки проблем, те вриједности и ограничења рефлексивног учења у формирању професионалних компетенција наставника.

Кључне ријечи: професионалне компетенције, конструкти компетенција, тродимензионалност компетенција, искуствено учење, рефлексивно учење, модели рефлексije, супервизијско учење.

Радослав Бубањ⁷

Ниш

НОВИ МОДЕЛИ САВРЕМЕНИХ ОБРАЗОВНИХ ПРОЦЕСА

Савремени филозофи из целог света, на различитим језицима, покушавају да дају одговор на исто и увек актуелно питање, које је било предмет пажње грчког филозофа Платона, француског филозофа Jean Jacques Rousseau-a, немачког педагога Friedrich Froebel-a, америчког филозофа и психолога John Dewey-a... питање образовања. Уколико свет посматрамо кроз симетрију и равнотежу, светло и таму, дан и ноћ, топло и хладно, питање образовању гласи: шта је његов антипод? Попут „Великог праска“ нижу се бројни одговори, боље рећи питања без јасног одговора: НЕваспитање? НЕспособност? НЕинвентивност? НЕкомпетентност? НЕкомуникативност? У мору новонасталих питања, издваја се јединствено решење загонетке... Антипод образовању је негација, префикс, заједнички именитељ свим новодобијеним одговорима на постављено питање: укратко речено, одговор је „НЕ“. Али, да ли је кључ образовања само у позитивизму?... Да ли је то довољно... у свету комуникација у коме информације представљају, просто речено, бинарне комбинације нуле и јединице... Како некреативно... Посматрајући комуникативност универзалним језиком

---

⁷ Аутор: Радослав Бубањ
Адреса: Византијски булевар, бр. 110/2
18000 Ниш, Србија
Тел. +381 (18) 214 144
Е-mail: bubanj@ni.ac.rs

науке, тј., математички, осетио сам се као Гари Каспаров након партије шаха, одигране 1997. године, против имагинарног противника, супер компјутера „Deep Blue-a“... Поражено. Да ли је ученик-компјутер, превазишао учитеља-Каспарова? То ме наводи на размишљање... Не поставља ли савремено образовање, пред академску заједницу, елиту, образовни процес, превелике изазове? Не „понаша“ ли се савремено образовање попут, рецимо, неке најновије технологије?... Уколико њом не овладате стрпљиво и до краја, никад не оствари свој пуни смисао, а каткад се и отргне контроли... И може ли модел, боље рећи канон, оличен у виду савременог, образованог, креативног, компетентног и осетљивог човека-наставника, да се супротстави необразованој, некреативној и неосетљивој машини-супер компјутеру, којег је, парадоксално, измислио такође образовани, суперкреативни тим научника из разних земаља света, уједињених у процесу глобализације? Да ли се савремени образовни процес суштински враћа изворном значењу речи „педагог“: роб (у савременом контексту у служби науке)? И шта је мерило свих ствари: да ли наука и технолошки напредак или човек-наставник и образовни процес? Евидентно је да је образовни процес од доба Платона еволуирао, али је, такође, чињеница да је научно-технолошки развој само у последњих двадесет година еволуирао експоненцијалном брзином, постављајући пред човека-наставника непредвидиву и неизвесну будућност у којој он треба да успешно оствари своје професионалне, грађанске и породичне обавезе и буде реформатор, спреман да прихвати нове околности, не напуштајући старе вредности. Које последице прихватања погрешних вредности могу да произађу? Уколико свет поново посматрамо кроз симетрију и равнотежу, уочићемо закон, којим природа неком нешто да са једне стране, исто толико му узимајући са друге стране, да би систем

остао у равнотежи. Пројектујући поменути закон на образовни систем, уколико је са једне стране мотив образовања искључиво финансијски добитак, са друге стране, губитак ће се огледати у недостатку морала и етике. Кључ успеха образовног система, требало би да се огледа у хуманизацији односа, повећању толеранције, интеркултуралности, иновативности, саморазумевању и самокритичности човека-наставника. Снага образовног процеса је у његовој традицији, али и у флексибилности. Свет се мења и образовном процесу је потребна промена, а човек-наставник треба да буде вођа промена.

Кључне речи: образовни процес, снага, промене.

Горан Вилотијевић⁸
Београд

ЕМОЦИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ НАСТАВНИКА

Резултати наставног рада, у великом степену, су условљени емоционалним компетенцијама наставника. Успешни наставници покрећу емоције и стварају позитивну климу у одељењу. Колико ће успешно наставници управљати осећањима у остваривању циљева учења и педагошког рада уопште зависи од њихових емоционалних компетенција. Оптимизам, ентузијазам и позитивна емоционална енергија утичу подстицајно на рад ученика и резултате које они у настави остварују. У раду се посебно указује на резонантну сарадњу наставника и ученика у одељењу. Резонантна сарадња се темељи на синхронизованој емоционалној усаглашености наставника и ученика. Емоционално интелигентно управљање наставним процесом, по правилу, успоставља резонанцу која проширује и продужава емоционални утицај наставника на квалитет рада ученика у настави. Основни задатак наставника је да подстиче ученике у самосталном стицању знања и других вредности. Неопходно је да наставник успоставља емоционалну резонанцу као врело позитивних осећања која подстичу и ослобађају оно што је најбоље у ученицима као личностима и ствараоцима. Емпатија је посебно значајна за успостављање резонантних односа између наставника и ученика. Емпатија, која укључује слушање

---

⁸ gvilotijevic@sbb.rs

и прихватање гледишта ученика, омогућује наставницима да успоставе емоционалне везе са њима и да стварају резонантну, позитивну климу на часу. Стицању емоционалних компетенција не поклања се одговарајућа пажња у систему образовања и стручног усавршавања наставника.

Кључне речи: емоционална интелигенција, емоционалне компетенције наставника, резонантни емоционални односи, емпатија и емоционална клима на часу.

Др Нада Вилотијевић⁹

Учитељски факултет - Београд

Др Младен Вилотијевић¹⁰

Српска академија образовања - Београд

РАЗВОЈНЕ ПРОМЕНЕ И УЛОГА НАСТАВНИКА У ШКОЛИ

Основна карактеристика времена садашњег је промена и информација. У контексту новог поимања знања као промене, као развојне вредности, треба сагледавати улогу школе, концепцију њене педагошке делатности (наставе и др.), улоге и компетенције наставника које из те концепције произлазе. Нужно је да се дефинише нова концепција школе и концепција наставе и других видова њеног педагошког рада као и положаја и улоге ученика у процесу стицања знања и других вредности. Садаршња полудневна, сменска школа у којој, још увек, доминира стара и застарела технологија рада мора бити примерена новој улози школе као предводнику развојних промена. Нова концепција наставе тражи иновирање ранијих и развијање нових улога наставника. Ученике треба оспособљавати за промене, да предвиђају и решавају стално нове ситуације. Научити ученике да уче, да мисле, да имају конструктивистички и еманципаторски положај у стицању знања. Уместо раније трансмисионе наставник преузима улогу креатора педагошких ситуација. Расте његова менторска улога. Нова концепција наставе са учеником у њеном центру утиче на иновирање наставникових старих улога у односу на **наставу**

---

⁹ Nada.Vilotijevic@uf.bg.ac.rs

¹⁰ vilotije35@gmail.com

(планерска, организаторска и др.), **методе** (иноватора, мотиватора), **ученике** (ментор, евалуатор, агенс развоја) **одељење** (руководилац, тренер, модел, арбитар), **школу** (стручњак, истраживач), **породицу** (сарадник породице и др.).

За све иновиране старе и нове улоге потребно је стицати одговарајуће методичке, емоционалне, етичке и друге компетенције.

Кључне речи: концепција школе, концепција наставе, улоге наставника, компетенције наставника.

Prof. dr Boško M. Vlahović¹¹
Beograd

NASTAVNIK U ULOZI MODERATORA I FACILITATORA RAZVOJA KRITIČKOG MIŠLJENJA UČENIKA

Tradicija je još uvek naglašeno prisutni činilac čijim uticajem se i dalje formira nastavnik u nas. *Koncept škole industrijske ere* (autoritarne, kruto programirane, uniformne, utemeljene na fabričkoj paradigmi i sl.), zatim, model *nastave* u njoj, kao transmisije (prenošenja, predavanja, isporuke) znanja učenicima u finalnom obliku i sl. su obrasci koji i dalje pritiskuju svest čak i onih koji bi hteli da se legitimišu kao reformatori obrazovanja. Formiranje nastavničke profesije po obrascu škole (nastave) utemeljene na *empirijsko-racionalističkoj i senzualističkoj* saznoj filozofiji, na *asocijativno-refleksivnoj* teoriji učenja i sl. čini da današnji nastavnik nailazi na ozbiljne teškoće u ostvarivanju niza bitnih ciljeva nastave/učenja u školi ovog doba.

Budući da se ništa bitno u školi/nastavi ne može dogoditi mimo onoga koji upravlja ovim procesom, dakle, mimo nastavnika, sasvim je jasno da ostvarivanje složenih ciljeva obrazovanja danas pretpostavlja drugačije i sadržaje i strategije njegovog (nastavnikovog) profesionalnog osposobljavanja i usavršavanja, u prvom redu za kompetencije koje nalažu nove uloge ovog poziva.

U fokusu ciljeva, a time i očekivanih ishoda obrazovanja danas, dakle u civilizaciji sve bržih i sve složenijih promena,

---

¹¹ educabgd@gmail.com

prisutan je imperativ razvoja niza kvaliteta (*sposobnosti*) čoveka koji su u tradicionalnom konceptu nastave/učenja bili na periferiji programskih prioriteta škole, a time i obrazovanja nastavnika. To se, u prvom redu odnosi na razvoj *sposobnosti viših oblika učenja i misaonih procesa*, na razvoj *sposobnosti mišljenja* (logičkog, kritičkog, kreativnog, evaluativnog, divergentnog, konvergentnog...). Upravo su ovo kvalitete koji zauzimaju prioritetno mesto među ciljevima za koje se zalaže pedagoška misao danas. U njima se vide ključni agensi daljeg razvoja svakog pojedinca, a time i progressa društva. Ova orijentacija, koja se u nastavi/učenju utemeljuje na aktivnom, kreativnom, razvijajućem učenju, u prvi plan kao cilj ističe razvoj kritičke svesti. Današnje i buduće generacije se moraju i dalje opremiti neophodnim znanjima, ali još više od toga osposobljavati da *kritički misle*, da kritički sude o postojećem, da procenjuju, tumače, analiziraju, donose promišljene odluke, stvaraju i preispituju, menjaju svoje odluke, uverenja, obrasce ponašanja i poglede. U osnovi sposobnosti kritičkog mišljenja je aktivan, promišljen, preispitujući odnos prema svemu postojećem.

Iako je razvoj kritičkog mišljenja u središtu ciljeva nastave/učenja u savremenoj školi, istraživanja pokazuju da je to još uvek i jedna od njenih najslabijih tačaka.

Upravljanje nastavom/učenjem, koje uključuje ostvarivanje ciljeva razvoja kritičkog mišljenja, zahteva uvodjenje inoviranih strategija i sadržaja obrazovanja pedagoga svih profila, odnosno, dodatne pristupe njihovom profesionalnom formiranju. Nužno je raditi na razvoju odgovarajućih obrazovnih programa edukovanja pedagoga za informisanje i primenu *metod, tehnika* poučavanja u funkciji podsticanja razvoja kritičkog mišljenja učenika i dr. Ovde se ne radi o aktivnostima tipa lekcija koje treba u procesu nastave apsolvirati, već o svojevrsnim pristupima

procesu nastave/učenja koji treba da budu utkani u celinu vaspitno- obrazovnog procesa, posebno procesa učenja. Dakle, reč je o osposobljavanju nastavnika da kompetentno *upravlja* procesom nastave/učenja tokom koje treba da kreira časove i druge okolnosti za razvoj kritičke svesti učenika; da bira reprezentativne sadržaje u funkciji razvoja kritičkog mišljenja učenika; da didaktički oblikuje sadržaje u cilju formiranja adekvatnih obrazaca kritičkog mišljenja; da simulira situacije pogodne za vežbe u kritičkom rasuđivanju i dr.

Ključne reči: kritičko mišljenje, obrazovanje, moderator, kompetencije, postmoderna, transmisija, nastavnik.

Doc. dr Dijana Vučković¹²
Filozofski fakultet – Nikšić

O STRUČNOJ NASTAVNIČKOJ KOMPETENCIJI: SPOSOBNOST DA RAZVIJA PISMENOST UČENIKA

U radu se bavimo jednom od stručnih kompetencija nastavnika, prepoznatoj u okviru podgrupe stručnih kompetencija koje se odnose na *poznavanje predmeta, pedagogiju i nastavni program*. Riječ je o osposobljenosti nastavnika da adekvatno organizuju rad na razvoju čitalačke i matematičke pismenosti, te pismenosti u domenu nauka.

Savremena gledišta na pismenost mnogo se razlikuju od ranijih. Promjene su naročito postale vidljive u prvoj dekadi ovog milenijuma, naročito zahvaljujući brojnim međunarodnim istraživanjima (posebno onima koja organizuje OECD, kakvo je PISA). Danas se termin pismenost uglavnom koristi u množini i predstavlja pravi problemski izazov kreatorima predmetnih programa i udžbenika, a posebno nastavnicima koji su direktno zaduženi za njegovo metodičko osmišljavanje.

Nakon teorijske elaboracije izabranog problema, realizovali smo istraživanje sa ciljem da ispitamo mišljenja nastavnika o raznovrsnim mogućnostima razvoja učeničke pismenosti, te o njihovoj upoznatosti sa savremenim gledanjima na taj fenomen. Rezultati istraživanja pokazuju da je mnogo rada potrebno kako bi nastavnici bili zaista adekvatno osposobljeni u domenu razmatrane kompetencije.

Ključne riječi: učenik, nastavnik, kompetencije, predmetni programi, udžbenici, pismenosti, metodički pristup.

---

¹² dijanav@ac.me

Prof. dr Slavka Gvozdenović¹³

Filozofski fakultet - Nikšić

ULOGE NASTAVNIKA U SAVREMENOM OBRAZOVANJU

U radu se razmatra uticaj promjena u savremenom obrazovanju na procese i odnose u aktuelnoj vaspitno-obrazovnoj teoriji i praksi. Transponovanje tih promjena na položaj, uloge i status nastavnika upućuje i obavezuje na kritičko preispitivanje različitih aspekata teorije i prakse obrazovanja i nastave.

Iskustvo pokazuje da se promjene u teoriji i praksi obrazovanja uvijek na nov način reflektuju na dodatne zahtjeve prema nastavnicima. Pritom treba imati u vidu specifičnosti, relevantne za različite nivoe obrazovanja, kao i pitanja koja ih povezuju. Nastavnik se ne pojavljuje samo u ulozi predavača i procjenjivača, već sve više postaje planer i organizator nastave, koordinator i motivator, inovator, mentor, istraživač, kreativni saradnik, partner u pedagoškoj interakciji i stručnjak za svoju oblast. Utoliko se kritičko preispitivanje vlastite nastavne prakse i upoznavanje sa zahtjevima savremene nastave i učenja ispostavlja kao osnova za procjenu mogućnosti primjene tih saznanja u nastavnom radu.

Budući da su nastavnici ključni nosioci promjena u obrazovanju, evidentno je da će od njihovog angažovanja i spremnosti da aktivno učestvuju u životu škole i šire društvene zajednice u velikoj mjeri zavisiti kvalitet procesa i ostvarenih rezultata na svim nivoima obrazovanja.

Ključne riječi: nastavnik, učenik/student, uloge, nastava, učenje, obrazovanje.

---

¹³ dijanav@ac.me

Prof. dr Radovan Grandić¹⁴
Milena Stipić, dipl. pedagog – master
Filozofski fakultet – Novi Sad

PROFESIONALNI RAZVOJ NASTAVNIKA – FORMULA ZA USPEŠAN RAD SA DAROVITIM UČENICIMA

Daroviti učenici su snaga našeg društva, stoga im je neophodno obezbediti što kvalitetnije obrazovanje i vaspitanje. Budući da kvalitet obrazovanja i vaspitanja u velikoj meri zavisi od nastavnika kao profesionalaca smatramo da je veoma važno i uvek aktuelno baviti se njihovim profesionalnim razvojem i usavršavanjem za rad sa ovom kategorijom učenika.

Rad sa darovitima ima brojne specifičnosti. Njima odgovara personalizovani pristup nastavnika, veći stepen autonomnosti, individualizovan program rada, mentorski rad i pomoć koja ne oduzima inicijativu i ne oslobađa od individualnog stvaralačkog delovanja. Stoga nastavnici posebnim sistemom metoda, postupaka, sadržaja i sredstava, a posebno svojim mentorsko-pedagoškim delovanjem treba da kreiraju uslove i programe koji podstiču učenike da razvijaju svoje kreativne potencijale, interesovanja, vrednosti i usavršavaju svoju darovitost. Da bi u tome uspeli neophodna je stalna otvorenost i usmerenost na lični i profesionalni razvoj.

Ključne reči: profesionalni razvoj, nastavnici, daroviti učenici.

---

¹⁴ grandic@neobee.net

Prof. dr Mirčeta Danilović¹⁵

Institut za pedagoška istraživanja - Beograd

**NASTAVNIK KAO UZOR, MODEL, IDOL, IDEAL,
SIMBOL, VREDNOST, TJ. MERA, SAVRŠENOG I
SVESTRANO OBRAZOVANOG ČOVEKA - KRIZA ILI
USPON NASTAVNIČKOG POZIVA I PROFESIJE**

U radu se istražuju: 1) **Zahtevi i očekivanja** društva od nastavničke profesije tj. nastavnika u odnosu na njegov kvalitet rada i ispunjavanje radnih zadataka; 2) **Osobine ličnosti** koje treba da poseduje, a koje uslovljavaju i povećavaju kvalitet njegovog rada; 3) **Uloge i funkcije** koje vrši i treba da vrši u nastavi sada i u budućnosti; 4) **Kompetencije** tj. vrste i obim znanja koje treba da poseduje; 5) **Oblici** stručnog usavršavanja, i time pokazati i dokazati da je nastavnik uzor, ili on može biti uzor, model, simbol, ideal, tj. mera **savršenog i svestrano obrazovanog** čoveka, zbog mnogobrojnosti zahteva i očekivanja društva od njega u odnosu kakav on treba da bude, kako treba da vrši svoju delatnost, a što se ni za jednu postojeću profesiju ne traži, zahteva, niti očekuje.

Nasuprot tome, u drugom delu rada se pokušava pokazati i dokazati da je **nasatavnička profesija u krizi** i da postoji tendencija umanjivanja uloga, značaja, statusa i funkcija nastavnika, što će sigurno umanjiti ili umanjuje kvalitet realizacije vaspitno-obrazovnog procesa danas i u budućnosti.

Ključne reči: Uloge i funkcije nastavnika, kompetencije nastavnika, stručno usavršavanje nastavnika, budućnost obrazovanja.

---

¹⁵ mircheta@yahoo.com

Проф. др Сретко Дивљан¹⁶
Педагошки факултет - Јагодина

ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈА ЗАНИМАЊА: УЧИТЕЉ, НАСТАВНИК И ПРОФЕСОР

У раду ће бити детаљно анализирани феномени учења; пронађимо начин за усавршавање рада наставника у складу са савременим друштвеним збивањима јер настава мора пратити живот и не заостајати за њим, на шта је и Душко Радовић упозоравао: „Школа која остари умањује шансе да се споразуме са децом.“ Наше школе и факултети требало би да имају своје добро испланиране васпитно-образовне стратегије, као и дефинисане правце, нивое и облике образовања.

Вртићи, школе и факултети морају постати “истраживачке” институције радионичарског, хеуристичког, откривачког и стваралачког типа. Наставници би требало најпре да поседују истинске хуманистичке особине и моралне врлине, а потом, а не мање важно, и експертска знања. Веома је важно такође да школе и факултети буду адекватно финансирани, да испуне прописане материјалне, дидактичке и кадровске услове за рад, како би постали истински залог успешне будућности.

Кључне речи: професионализација, учење, облици образовања, стратегије, креативност.

Проф. др Петар О. Дмитровић¹⁷

---

¹⁶ divljanmm@open.telekom.rs

Универзитет у Источном Сарајеву
Педагошки факултет у Бијељини

ДАНАШЊЕ ОСПОСОБЉАВАЊЕ НАСТАВНИКА

У раду се истиче да је веома битан квалитет рада универзитетских наставника са студентима, у погледу квалитетнијег рада на факултету и постизања већег успјеха студената, све са циљем да учење буде лична зарада. То се може постићи уколико су задовољене потребе оних које учимо, тако да учење постане жеља, а не присила. Учити треба за живот, а не за диплому. Под квалитетом преношења знања сматра се све оно што је „боље“, „брже“, „љепше“, „економичније“, „поузданије“ а што се постиже уложеним трудом. Учење треба да испуни захтјеве заинтересованих појединаца. Научнотехничка револуција условила је многе кризе у организацији, садржају и методама васпитно-образовног процеса, те изазвала бројне проблеме у односима између студената и наставника, захтјевајући од наставника стручно усавршавање.

Педагошки модели традиционалне наставе не могу више задовољити потребе учења у 21. вијеку. Изазови данашње цивилизације су бројни. Нова наставна образовна технологија поставља нове захтјеве. Средства масмедија учинила су за кратко вријеме бројне иновације у образовању. Све су то захтјеви за цјеложивотним учењем.

Реформа образовања треба да отпочне са промјеном начина обучавања, активним методама рада и учења учења, што треба усвојити као стил будућег рада. Тако

---

¹⁷ тел. 055 250-485, моб. 065 584-322 E-mail dmitar@teol.net

долазимо до квалитетнијег знања и оптималног развоја својих способности. Само она знања до којих сами дођемо биће примјенљива у новим ситуацијама.

Данас се захтијева отварање флексибилних школа, које су добро вођене, организоване и кадровски оспособљене за рад са ученицима различитих способности, култура, језика, које у свој центар постављају развијање способности, интереса и потреба, а не садржаје предефинисаних, ригидних и претјераних захтјева у наставним плановима и програмима. Неопходно је свој дјечи обезбиједити остваривање права на васпитање и образовање без етикетирања и сегрегације. Разредна настава је дио образовног система који треба да изгради темеље инклузивног образовања и прихвати различитости међу ученицима. Веома је важно не запостављати остале ученике. Учитељ је тај који уз адекватну мотивацију, стручну оспособљеност и подрушку покреће позитивне промјене и развија осјећај једнакости међу ученицима. Треба имати у виду да ни једна реформа која је била уперена против наставничких интереса, када они нису били укључени у њу, није успјела.

Школа је та у којој ученици треба да богате свој дух и проширују свој поглед на свијет, али често се схвата као мјесто гдје не могу да потврде себе као личност. Своје наставнике често доживљавају као непријатеље или као обичне досадњаковиће који причају о нечему што је одавно престало да постоји. У немогућности и незнању да се изразе и докажу као личност, на друштвено прихватљив начин, млади људи често прибјегавају насилним методама да би то урадили. Они губе компас и чине друштвено неприхватљива, па, чак, и кривична дјела у већим размјерама. Томе знатно доприноси недовољно организован васпитни рад, при чему ни

наставнички факултети нису довољно припремили студенте за будућу професију. Факултети немају савремену опрему, тако да студенте оспособљавају по традиционалном начину, који је превазиђен. Наставни планови и програми рађени су да задовоље жеље наставника (најчешће да обезбједе њихова радна мјеста), а не потребе припремања младих за професију. Тако у наставним плановима постоје сувишни предмети, или одређени предмети са бројним часовима, али зато недостају педагошки, психолошки, филозофски, социолошки и други, који би знатно више учинили професионалнијим будуће наставнике.

Кључне ријечи: васпитање, образовање, оспособљеност, инклузија, масмедиј, реформа, универзитет, савремене методе и школа по мјери ученика.

Академик Босилка Ђорђевић

Српска академија образовања - Београд

КАКВО ЈЕ ПРИПРЕМАЊЕ (ОБРАЗОВАЊЕ) НАСТАВНИКА И ЊИХОВО УСАВРШАВАЊЕ ДАНАС

Кад год се уводе веће социјалне и економске промене, оне увек намећу и захтеве за примеренијим образовањем (припремањем) оних који те промене треба да реализују.

Живимо у време глобализације као светског процеса који је унео вишесмерне и дубоке промене у свим сферама живота, свуда у свету па и у нас.

Када је реч о сфери образовања, глобализација је наметнула и другачије образовање и начин у стицању знања од досадашњих, а посебно у следећем: да знање буде практично и применљиво и да одговара потребама тржишта; знање као "роба" и пут ка личном успеху и личној промоцији; знање које доприноси конкурентности у даљем развоју производње и стицање већег профита, и друго.

Таква општа оријентација у стицању врсте знања коју је глобализација наметнула, довела је, пре свега, до промена у систему образовања са школама различитог карактера (то јест предмета и наставних садржаја), њихове различите дужине и временског трајања, реконструкцију постојећих или увођење нових предмета и наставних садржаја, превасходно практичног карактера. Нагласак је на развијању спретности и вештина и различитих комуникација. Све те промене иду у правцу смањивања општег хуманистичког образовања и одговарајућих хуманистичких предмета и

њихових садржаја, што је наметнуло питање односа глобалних и националних циљева и вредности. Болоњском декларацијом посебно су унесене крупне промене у вишем и високом образовању.

Поставља се питање о томе које су друштвене и моралне вредности и која филозофија чине основу и теоријски оквир тако крупних промена. Очекивало би се да је за брзе промене и промене у непредвидљивој будућности, примереније шире и темељније (општије) образовање које омогућава ефикасније прилагођавање брзим променама, него уско и практично, краћег трајања (и краће употребљивости), како се сада чини.

Како у таквим околностима и условима припремати (образовати) наставнике који треба да реализују такав концепт образовања? Треба имати у виду и различите нивое образовања (предшколско, основно (обавезно), средње, више и високо образовање).

Одавно су позната и утврђена својства и вредности који су иманентни наставничком позиву: благонаклоност према деци и младима, спремност да помогну њиховом развоју и одрастању, разумевање њихових потреба и интересовања, осећање емпатије и друго. Које су нове друштвене и моралне вредности за успешан рад са децом и младима? Наглашавају се социјалне спретности и комуникације различитих врста које указују на облике а не на њихове садржаје. Говори се о њиховом понашању а не о васпитању схваћеном у ширем смислу. У бројним захтевима не виде се наставникова личност, његов развој и напредовање.

Треба имати у виду да су истраживања показала да је наставнички позив један од такозваних стресних занимања, који садржи неке заједничке стресоре са

другим стресним позивима (брзе промене у систему, несигурност радног места, ниске зараде, низак друштвени статус и друго), али и неке специфичне (рад са ученицима различитих могућности, повећана агресивност ученика, сложени односи и сарадња са ученицима, колегама, родитељима, спољашњом друштвеном средином). На листи стресора од 1 до 10, посао наставника заузима место 6.2, што представља веома стресан посао.

У таквим општим и специфичним околностима биће веома тешко одабрати садржаје који ће моћи да одговоре садашњим захтевима у погледу припремања (образовања) и усавршавања наставника за бројне улоге које се од њих очекује. Стога, то није задатак само министарства за образовање или појединаца, већ захтева тим стручњака (теоретичара и практичара) различитих струка.

Кључне речи: наставник, иницијално образовање, професионални развој, стручно усавршавање.

Академик Јован Ђорђевић

САВРЕМЕНИ ЕКОНОМСКО-ДРУШТВЕНИ УСЛОВИ И МОГУЋНОСТИ ПРИПРЕМАЊА И УСАВРШАВАЊА НАСТАВНИКА

У разматрању студија о личности и својствима наставника, психолози Гезелс и Џексон (Getzels & Jackson, 1963) термин личност употребили су да укажу на *целину понашања личности*, узимајући у обзир *когнитивне аспекте понашања*, упоредо са *афективним*, као што су: интересовања, вредности, ставови, потребе и њихово усклађивање. Разматрање појма "личност" показује да нема једне свеобухватне теорије личности наставника и његове професије. Наставник је, пре свега, *личност* (индивидуа) а *тек затим припадник одређене професије*. Наставник је биће са одређеним захтевима усмереним на властите индивидуалне потребе и специфичности. Личност наставника је значајна, вероватно и *одлучујућа*, а истовремено и *најкомпликованија* варијабла у васпитно-образовном раду школе.

Треба указати да *циљеви васпитања произилазе из одређених вредности* које су значајне за друштво и одређену средину и који наглашавају улогу и значај вредности.

Научно-техничка револуција шездесетих и осамдесетих година прошлог века, технолошка револуција и усмеравање ка информативно оријентисаном друштву, указују на измењену улогу и измењене захтеве према образовању и васпитању, улози школе и наставника. Глобализација (мондијализација), као вишедимензионалан процес, постала је доминантна у

нашем времену и обухватила је економске, политичке, културне и образовне сфере живота и рада, рушећи традиционално и национално културно наслеђе, намећући вредности, норме, идеје и идеале западне цивилизације.

У оквиру глобализације и њене улоге у васпитању, *изван интелектуалних*, не помиње се *личност* и њена својства и особености (осећања, афективни живот, стваралаштво, *друштвене и моралне вредности*), инсистира се на захтевима и удовољавању производње и тржишта, уским и специјализованим умењима и занимањима, без ширих теоријских заснованости и присуством маргинализације хуманистичких дисциплина. Међутим, *појединац је недељива целина* (укупност) која има одређена знања, осећања, активности, који успоставља људске односе и на тај начин представља личност.

У савременом друштву које се брзо мења, највећи број вредности, *посебно моралних*, напуштен је или промењен, уз бројне нејасноће и несигурности о значају појединих вредности. Поменућемо неколико основних питања и дилема: које су основне вредности савременог друштва; да ли постоје неке вредности које прихвата цело друштво или његов највећи део; које вредности треба променити или редефинисати; које су се вредности трансформисале и да ли је дошло до појаве нових вредности; какав однос треба успоставити између потреба појединаца и потреба друштва и на који начин се то може ускладити; које вредности треба да развијају школа и наставници да би њихов рад био у складу са потребама и захтевима друштва.

Наставници и васпитачи, током студија и припремања за позив, треба да стекну и *солидну друштвену и етичку васпитну основу*, оно што од њих захтева друштво а

очекују ученици и родитељи. Васпитање друштвених и моралних (етичких) вредности, усвајање одређених начела, норми и категорија морала, није само питање непосредног васпитања и не може се сматрати обичном наставном дисциплином. Неопходни су адекватни садржаји, *развијена система моралног васпитања*, како у појединим наставним предметима и областима, тако и у другим активностима школе, усаглашавањем когнитивних и моралних аспеката васпитања, омогућавање расправа о улози и значају појединих вредности, уз навођење примера и илустрација, доживљавања и искустава у непосредним моралним ситуацијама, примене у практичном и свакодневном животу и раду. Морално васпитање би требало да се "заснива на чврстој теоријској основи о целовитој моралној личности" као и *хoлистичком прилазу*, како би се морално васпитање сагледавало у склопу психолошке целине личности и њених развојних потреба и могућности.

Потребно је преиспитати циљеве, задатке и садржаје појединих наставних предмета, односе између наставника и ученика, између самих наставника, циљеве и задатке моралног изграђивања и формирања личности. Потребно је, такође, продубити теоријски и практично, односе између филозофије (етике) и психологије и педагогије, без чега се не може замислити морални процес као ефикасан, квалитетан и успешан.

Кључне речи: друштвене промене, наставник, глобализација, вредности, морално васпитање.

Академик Ђорђе Ђурић¹⁸

---

¹⁸ djuricdj@EUnet.rs

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ НАСТАВНИКА

У разматрању кључних компетенција наставника, у раду се полази од два става: а) да је компетентан наставник и надаље, а посебно својим новим улогама и задацима, одлучујући чинилац образовања младих; б) да је потребно да се наш образовни систем, па и припремање наставника, хармонизује са тенденцијама промена образовања у земљама Европске уније, у складу са општим интеграционим процесима у које је укључена Србија.

Полазећи од наведених ставова, у циљу унапређења оспособљености наставника, анализирају се њихови актуелни задаци и улоге, као и њихове компетенције које је дефинисала експертска група Европске уније (за нове начине рада у разреду, за радне задатке изван разреда, за развијање нових компетенција ученика, за развијање своје компетенције, за примену савремене информационо-комуникацијске технологије). Надаље, разматрају се и неке импликације резултата ПИСА истраживања за припремање наставника у нашој земљи.

Кључне речи: компетенције наставника, улоге и задаци наставника, образовање наставника, ПИСА истраживање

Предраг Живковић¹⁹

Филозофски факултет, Универзитет у Косовској

Митровици

**ПРОФЕСИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ И НЕКИ
ФАКТОРИ КВАЛИТЕТА РАДА НАСТАВНИКА -
ИДЕНТИТЕТ, РЕФЛЕКСИВНОСТ И ОДГОВОРНОСТ
НАСТАВНИКА**

У овом раду представљени су резултати емпиријске провере структуре професионалног идентитета наставника применом скале ТПИ-Н (Cheung, 2008) која се састоји од 18 ставки са добром поузданошћу (Кромбахова алфа 0.83). Факторском анализом добијена је четворофакторска интерпретабилна структура. Фактори су интерпретирани као: наставна пракса, развој и потребе ученика, школа и професија, лични развој наставника. Највеће засићење има фактор школа и професија, а најмање фактор наставна пракса.

Оваква факторска структура је потом корелирана са неким индикаторима квалитета рада наставника, апстрахованим из базичне скале квалитета рада (две од седам субскала). Интересовала нас је статистичка веза рефлексивности и одговорности наставника, за које сматрамо да представљају основу респонзивних склоности и способности доношења адекватних одлука (decision making), са добијеном факторском структуром

---

¹⁹ Мр Предраг Живковић је асистент на Катедри за педагогију на Филозофском факултету Универзитета у Косовској Митровици
pedjazvk@gmail.com

професионалног идентитета. Скале рефлексивности (Eby & Herrell, 2002) и одговорности (Brown, 2000) су задовољавајућих психометријских карактеристика. Примењена је косоугла ротација која претпоставља корелацију међу факторима.

Добијене су углавном значајне корелације фактора професионалног идентитета, рефлексивности и одговорности наставника. Вредности добијених корелација рефлексивности са факторима професионалног идентитета су ниже од вредности корелација одговорности са факторима професионалног идентитета наставника.

Кључне речи: професионални идентитет наставника, рефлексивност, одговорност, респонзивност, факторска анализа.

Prof. dr Anton Ilika²⁰

Univerzitet «Aurel Vlašku» u Aradu

DIDAKTIČKE KOMPETENCIJE I REFORMA OBRAZOVANJA

Polazimo od pretpostavke: Glavna uloga jednog visokoškolskog sistema jeste/nije da stvara kompetencije. Oдавde počinju i određeni problemi: Koje su mogućnosti određenog sistema da generiše kompetencije? Ko potražuje (i na koji način se stvaraju) pomenute kompetencije? Koje su komponente kompetencija? Koja je uloga pedagogije u odnosu ponude-potražnje za kompetencijama? U svojoj studiji koja je koncipirana kao analiza osnovnih ideja iz domena pedagogije, autor donosi više argumenata u smeru određivanja koncepta kroz prizmu reforme obrazovanja.

Ključne reči: kompetencija, pedagogija, obrazovanje, evaluacija.

---

²⁰ ilica_anton@yahoo.com

Проф. др Миле Илић²¹
Филозофски факултет - Бања Лука

ОСПОСОБЉАВАЊЕ НАСТАВНИКА ЗА НОВЕ УЛОГЕ У ИНКЛУЗИВНОЈ НАСТАВИ ТЕМЕЉЕНОЈ НА ОЧЕКИВАНИМ ИСХОДИМА

Инклузивна настава (inclusive teaching) је нови дидактички модел организованог поучавања и учења који обухвата, прихвата и интензивно укључује дјецу и младе са препрекама у учењу и учешћу, односно ученике са тзв. посебним потребама (тј. са развојним тешкоћама, даровите и талентоване, повратнике, досељенике, припаднике националних мањина, сегрегираних група, оне који говоре различитим језицима) и све остале ученике у одјељењу (групи, тандему и школи) према њиховим индивидуалним потенцијалима, интересовањима и очекиваним исходима до личних максимума.

Услов успјешног извођења ефикасне инклузивне наставе је професионално образовање студената наставничких факултета и организовано стручно усавршавање наставника за сљедеће нове улоге у таквој настави: 1. педагошко-психолошког дијагностичара у идентификацији развојних потреба, образовних потенцијала, индивидуалних разлика и постигнућа ученика (методолошко-педагошке компетенције); 2. планера и програмера макропланова и микропланова индивидуалног и заједничког образовно-васпитног рада у инклузивној настави у обрнутом дизајну (инклузивно-

---

²¹ fil.fakultet@blic.net

дидактичке компетенције); 3. дидактичко-методичког иноватора, инструктора и водитеља учења и стваралаштва ученика у обради, понављању, примјени и вјежбању трајно вриједних садржаја у инклузивној индивидуално-планираној настави (иновативно-методичке компетенције); 4. партнера са родитељима ученика и координатора стручно-тимске подршке ученику у развоју и образовно-васпитном процесу (савјетодавно-педагошке) компетенције и 5. евалuatorа темељних квалитета рада ученика, осталих учесника, токова и исхода инклузивне наставе (докимолошке компетенције).

За такве улоге могуће је компетентно оспособљавати будуће наставнике у иновативној универзитетској настави у моделима интерактивног и креативно-изведбеног стручног усавршавања садашњих наставника за педагошки дјелотворну инклузивну наставу.

Кључне ријечи: инклузивна настава темељена на очекиваним исходима, оспособљавање наставника, нове улоге наставника, професионалне компетенције, дијагностичар, планер и програмер, иноватор, инструктор и водитељ, партнер, координатор и савјетодавац, евалuator.

Slavica Jašić²²

STRUČNO USAVRŠAVANJE KAO ČINILAC UPRAVLJANJA PROFESIONALNIM RAZVOJEM NASTAVNIKA

Savremeni uslovi, kao i napredak čitavog društva, zahtevaju brzo odlučivanje kao i efikasno planiranje, praćenje i upravljanje svih sistema. Jačanjem obrazovnih potreba nastavnika kao činioca upravljanja njihovim profesionalnim razvojem povećava se motivisanost i zadovoljstvo svih onih koji su uključeni u obrazovno-vaspitni proces. Promene koje se dešavaju u obrazovanju nesporno *nose* nastavnici, koji, da bi bili nosioci promena i razvoja, moraju permanentno da se profesionalno usavršavaju. Da bi išli u korak sa zahtevima koji se pred njih postavljaju, neophodno je da se kroz proces obrazovanja i usavršavanja upoznaju sa savremenim znanjima, umenjima i veštinama koje će im to omogućiti.

Ključne reči: upravljanje, obrazovne potrebe, nastavnik, usavršavanje, proces.

---

²² Mr Slavica Jašić, Ministarstvo Republike Srbije, Nemanjina 22-26, Beograd, E-mail: slavica.jasic@mp.gov.rs

Dr Bisera Jevtić²³
Filozofski fakultet - Niš

SOCIJALNA KOMPETENTNOST NASTAVNIKA

Konceptualne osnove institucionalnog vaspitanja, na novim osnovama, mogu se strukturirati u kontekstu procesnih varijabli-institucija, vaspitanik (učenik), vaspitač (nastavnik) i okruženje. Posebno je važno poštovati kategoriju "osobenosti" koja ima više dimenzija: stupanj otvorenosti i spontanosti, interakciju, spremnost za participativnu inovativnost i poštovanje interkulturalnih razlika. Rasprave o razumevanju drugih ljudi i osetljivosti za njihove probleme govore o socijalnoj kompetenciji ili socijalnoj inteligenciji, odnosno emocionalnoj-interpersonalnoj inteligenciji, zatim o empatiji, socijalnim veštinama, socijalnoj interakciji, altruizmu, solidarnosti, socijalnoj podršci, integraciji, percepciji i adaptaciji, što ukazuje na primetan rast ispitivanja socijalnog ponašanja i neophodnu socijalnu kompetentnost nastavnika. Može se uvideti činjenica da očitno nije moguće opredeliti se ni za tvrdnju da se radi o opštem faktoru, karakteristici, niti da se radi o specifičnoj sposobnosti uspešnog funkcionisanja u svakodnevnim životnim situacijama. Možda je kompetencija više specifična za neku ulogu.

Naš rad obuhvata teorijsko predstavljanje i definisanje pojma socijalne kompetencije i njenih osnovnih obeležja, kao i pružanje praktičnog pojašnjenja pomenutog pojma, kroz definisanje i analizu socijalne kompetentnosti nastavnika u

---

²³ bisera55@ptt.rs; biseraj@filfak.ni.ac.rs

praksi, konkretno na primeru uloge nastavnika u institucionalnom vaspitanju.

Ključne reči: socijalna kompetencija, interpersonalnost, socijalna interakcija, servilna orijentacija, komunikacija.

Проф. др Бранко Јовановић²⁴
Филозофски факултет - Косовска Митровица

МЕТОДОЛОШКИ АСПЕКТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И УСАВРШАВАЊЕ НАСТАВНИКА

У раду се полази од становишта да је целовит и кохерентан систем евалуације и самоевалуације институција за образовање наставника саставни део система селекције, образовања, усавршавања и напредовања наставника. Овај систем треба да обезбеди научну и стручну основу за ефикасно функционисање система образовања, усавршавања и напредовања наставника и његово континуирано иновирање и реформисање у складу са циљевима савременог система васпитања и образовања.

Адекватно структуриран и на научним основама утемељен систем евалуације значајно може допринети реалном и објективном сагледавању остварених домета институција за образовање и усавршавање наставника у односу на усвојену мисију, пројектовану визију и националне и европске стандарде образовања, усавршавања и напредовања наставника. Систем евалуације треба да обезбеди одговарајуће теоријско-методолошке основе за што квалитетнију примену савремених стандарда селекције, школовања, усавршавања и напредовања наставника, као и континуирано унапређивање националног система

---

²⁴ branko.jovanovic@pefja.kg.ac.rs

образовања и васпитања у складу са потребама и могућностима нашег друштва.

У раду се подробније разматрају основни теоријско-методолошки аспекти система евалуације, напредовања и усавршавања наставника. Посебна пажња у раду посвећује се: објашњавању смисла, значаја и могућности овог система; структуралним компонентама система евалуације и самоевалуације; принципима евалуације и самоевалуације; врстама евалуације; употреби и коришћењу резултата евалуације; изворима, методама, техникама, поступцима и инструментима евалуације и самоевалуације; методолошким процедурама евалуације и самоевалуације, као и квантитативним и квалитативним аспектима евалуације система образовања, усавршавања и напредовања наставника.

Кључне речи: систем, евалуација, образовање и усавршавање наставника и методолошке процедуре.

Mr Snežana Jokić²⁵
Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“ - Zrenjanin
Prof. dr Ilija Čosić
Fakultet tehničkih nauka - Novi Sad

PRIMENA KONCEPTA UČEĆE ORGANIZACIJE NA ŠKOLU

Važan segment za razvoj današnjeg, savremenog društva predstavlja razvoj i unapređenje kvaliteta obrazovanja, od osnovnog do visokoškolskog. Širom Evrope, škole su izložene paketu novih zahteva od obrazovnih vlasti. Obrazovne institucije su u stalnoj potrazi za povećanjem svoje efikasnosti i efektivnosti, kao i načinima za sticanje i održavanje konkurentne prednosti na tržištu koje im nameće sadašnje društvo. Škole treba da budu fleksibilne i odgovorne, i u mogućnosti da se menjaju u skladu sa promenama u okruženju. Razvoj intelektualnog kapitala, odnosno znati šta, kako i zašto, i shvatati važnost tog znanja postaje ključna za dostizanje željene prednosti. Glavni izvor moći postaje pojedinac koji zna kako da stekne i primeni nova znanja. Da bi škole bile sposobne odgovoriti svim promenama iz okruženja, moraju savladati i kontinuirane promene koje se dešavaju kako u njihovom okruženju tako i u samoj školi, a to znači biti u pravom smislu organizacija koja kontinuirano uči. Iz navedenog proističe da bez obzira koliko i u kom pravcu se sfera obrazovanja razvija, ona mora biti u stanju da prati, ali i predvodi mnoge promene. Jedna od mogućnosti za to je da tradicionalne škole usvoje obrazovanje kao životni stil i transformišu se u organizacije

---

²⁵ snezana.jokic@yahoo.com

koje uče. Iz tog razloga, u radu se istražuje primena koncepta organizacija koje uče na školu pri čemu se postavlja cilj: utvrditi da li škole poseduju karakteristike organizacija koje uče. U radu se prikazuju rezultati istraživanja u kojem je ispitano, na slučajnom uzorku od 32 škole, da li one funkcionišu kao organizacije koje uče, tj. koliko su kod njih izražene pojedine komponente koje karakterišu organizaciju koja uči (sistemska razmišljanje, lično usavršavanje, mentalni modeli, građenje zajedničke vizije, timsko učenje). Na kraju, ukazaće se na neka pitanja i pravce za dalja istaživanja na ovu temu.

Ključne reči: škole, učeće organizacije.

Рада Каранац

Школска управа Чачак

Др Жељко М. Папић

Регионални центар за професионални развој
запослених у образовању Чачак

Мр Славица Јашић

Министарство просвете Републике Србије

УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА РАДА НАСТАВНИКА УВОЂЕЊЕМ СТАНДАРДА ЗА ПРОФЕСИЈУ НАСТАВНИКА

Улога и потребе наставника су се мењале кроз историју, допуњавале и прилагођавале потребама времена и друштва. Имплементација многобројних процеса у образовно-васпитним установама, самовредновање рада школе, као и екстерно вредновање, обезбеђивање безбедног и подстицајног окружења за децу и запослене, обимна администрација, указују да је наставницима битна континуирана помоћ, подршка и оснаживање у свим фазама професионалног развоја у циљу квалитетнијег обављања наставничке професије.

Да би наставник остварио захтеве свог посла, испунио циљеве наставе, потребно је да буде професионално компетентан. Увођење стандарда знања, вештина и вредносних ставова за професију наставника, доприноси унапређивању квалитета образовно-васпитног процеса.

Кључне речи: стандарди, компетенције, самовредновање, наставник, професионални развој

Prof. dr Ljupčo Kevereski²⁶

Pedagoški fakultet - Bitola

KOMPETENCIJE NASTAVNIKA U RADU SA DAROVITIMA - SUKOB IZMEĐU TRADICIJE I SAVREMENOSTI

Novi svetski i evropski trendovi u oblasti obrazovanja su sve vise orijentisani ka revidiranju funkcionalnih determinanata organizacijskih performansa i inividualnog razvoja kadrovskih resursa (Starc, J., Kevereski, L. 2009). To znači da organizacija nije mehanički sklop delova niti statistički skup pojedinaca, već je dinamički sistem interakcija pojedinaca koje razvijaju svoje kompetencije ne za juce, ne za danas već za sutra. U ovom kontekstu tradicija se shvata kao orijentacija ka proseku, a savremenost kao pogled ka inidividui i to darovitoj. U radu se problematizuje nekoliko teorijskih i empirijskih akcenata koji se elaboriraju i operacionalziraju u dalji konteskt projekcije rada. Prvi se odnosi na potrebu adekvatne opservacije **darovitih** i **talentovanih** u svim obrazovnim nivoima gde daroviti sami traže izlaz iz začaranog kruga gde caruje idealizovni konstrukt zvani prosek. Drugi akcenat ovoga rada je pitanje **humanizacije obrazovanja** koje ne prestaje i ne silazi sa vrha prioriteta obrazovne politike svih zemalja jer ovaj konstrukt daje etički legitimitet obrazovnih institucija. Implicitno, ova konstatacija vodi nas ka aktuelizaciji jednog od centralnih pitanja u sferi obrazovanja, a to je: kako odgovoriti potrebama različitih populacionih grupa u nastavi jer teorijski pristup i briga za njih u ovom slučaju ne

---

²⁶ lj.kevereski@pfbt.uklo.edu.mk

znači apriori ostvarivanje humanizacionih aspekata već nivo i kvalitet njihovog pedagoško-psihološkog tretmana. Sledeći akcent je na **definisanju nastavničke kompetencije** koja je izazov u nastavnom procesu u radu sa darovitim i talentovanim. Dva su osnovna područja kompetencija nastavnika koji rade sa darovitim i talentovanim: kompetencije specifične za nastavni predmet i socio-emocionalne kompetencije koje uključuju i intrapersonalne veštine. Spajanje Strenbergove praktične i Gardnerove socijalne inteligencije bili su u funkciji da Majer i Salovej (Mayer i Salovey, 1997) postave konstrukt emocionalne inteligencija. Osnovi tog postulata nalaze se u Gardnerovom teorijskom shvatanju inteligencije gde bi mogli reći da interpersonalne i intrapersonalne kompetencije su pretpostavljena osnova novog implicitnog identiteta savremenog nastavnika. Pitanje potrebe i izbora (naj) efikasnijih **edukacijskih modela osposobljavanja nastavnika** za rad sa darovitim je povod postojanja divergentnih stavova eksperata u oblasti obrazovanja jer oni produciraju konceptualne, metodološke, pedagoške i druge implikacije.

Zbog toga u koncipiranju razvoja obrazovne strategije u zadnje vreme eksperti se sve više distanciraju od dominacije koncepta orijentisanog prema metodičko -didaktičkom diskursu. Oni se sve više priklanjaju ka **personalističkom konceptu** koji karakteriše jedan dinamičan interakcijski sistem relacija nastavnika i učenika gde bi se realizovali njihovi socio-emocionalni i motivacioni mehanizmi. U tom kontesktu obrazovanje i razvoj širokog spektra kompetencija nastavnika predstavljaju osnovni prioritet u zemljama u takozvanom tranzicijskom vrtlogu. Kako naći odgovor na pitanje: koji je (naj)bolji put i kako naći ključ daljeg efikasnijeg i humanijeg razvoja obrazovanja darovitih? To je put pun (ne)izvesnosti. Odgovori, modeli, projekcije i mnoge dileme oko inoviranja tretmana kao

drustevenog, institucionalnog i individualnog izazova, su izazov autora ovoga rada.

Ključne reči: daroviti, kompetencije, humanizacija, modeli osposobljavanje nastavnika, personalni koncept.

Ирина Ковачевић²⁷

Факултет политичких наука - Бањалука

ЕКОЛОШКО ОБРАЗОВАЊЕ И НОВА УЛОГА НАСТАВНИКА

Вријеме у коме живимо карактерише се великим загађењем животне средине и нерационалном потрошњом природних добара. Данас смо све више свјесни неизбјежности у сучавању са еколошким проблемима ефекта стаклене баште, уништавању озонског омотача, присуству токсичног и другог нуклеарног отпада као и многих других негативних ефеката преко директног утицаја на природну средину. Због таквих проблема потребно је подићи еколошку свијест и одговорност у оној мјери у којој људска активност утиче на будуће генерације. Еколошки проблеми морају развијати еколошку свијест, а наука и знање се морају посматрати као холистичка концепција образовања и заштите животне средине. То је подручје на којем треба посматрати и нову едукативну улогу наставника.

Кључне ријечи: будуће генерације, еколошка едукација, еколошка свијест, глобализација, наука, образовање, ресурси, животна средина, заштита животне средине

---

²⁷ info@fpnbl.org

Doc. dr sci Sonja Kovačević²⁸
Filozofski fakultet Split
Izv. prof. Mario Vasilj
Filozofski fakultet Mostar
Luka Mušanović, univ. bacc. ped.
Filozofski fakultet Rijeka

LJUDSKI RESURSI U ŠKOLI - NOVE ULOGE NASTAVNIKA

U radu se raspravlja o novim ulogama i kompetencijama nastavnika koje akceptiraju fundamentalne promjene u pristupu nastavi, učenju i poučavanju. Konceptualizacija škole kao *prosocijalne zajednice* i *zajednice učenja* pretpostavlja rekonponiranje radnih uloga nastavničke profesija očuvanje sukladno potrebi za očuvanjem kontinuiteta i dinamike koju donosi vrijeme globalizacije.

Na djelu je promjena strukture i sadržaja nastavničke profesije. Ono što bitno određuje odgoj i obrazovanje su postmoderni pogledi na prirodu nastavnog procesa i sukladno tome, uvođenje novih modela nastave, učenja i poučavanja. Stjecanje novih kompetencija i usvajanje novih uloga nastavnika dio je procesa reprofesionalizacije rada učitelja.

Pod promjenama strukture nastavničke profesije podrazumijevaju se promjene proporcija zastupljenosti ideativnog (projektno-evaluacijskog rada) i egzekutivnog rada nastavnika u korist ideativnog te novog položaja nastavnika u društvenom kontekstu.

---

²⁸ sonja@ffst.hr

Pod promjenom sadržaja nastavnčkog rada podrazumijeva se diferencijacija nastavnčkih kompetencija i uloga kao i njihovo rekombiniranje, sukladno zahtjevima koje postavlja promjena i primjena određenih modela nastave, učenja i poučavanja: transmisijskog, transakcijskog, konstruktivističkog (kognitivno-konstruktivističkog, socio-konstruktivističkog i kulturno-konstruktivističkog), meritokratsko - transformacijskog i socio -transformacijskog modela. Svaki od navedenih modela implicira primjenu stanovitih kompetencija i uloga nastavnika. Nadalje, uz navedene modele, promjene sadržaja dotiču se, s jedne strane, načina na koje se konstituira razredni diskurs, a s druge, socio-emocionalne klime koja se producira interakcijama i komunikacijom u konkretnim školama tj. razrednim odjelima.

U tome pogledu, u vidokrug nastavnčke profesije ulazi čitav spektar radnih uloga: su-radnik, su-učesnik, participativni voditelj, organizator, prenositelj, prezenter, posrednik, su-učenik, su-učitelj, emocionalni „kišobran“, savjetnik, moderator, partner, tješitelj („rame za plakanje“), moderator, medijator, facilitator, animator, advocatus diabolo, evaluator, prosuditelj... Zajednički nazivnik ili modus operandi tih uloga je neautoritarna ili indirektivna pozicija nastavnika u raspodjeli socijalne moći u razredu. Širenje dijapazona nastavnčkih kompetencija i uloga korespondira porastu svijesti u demokratskom društvu o važnosti razlika, potrebi da se ohrabri iskazivanja različitosti, onemogućí razvoj stereotipa, spriječe diskriminacijske prakse na bilo kojoj osnovi te uvede nulta tolerancija prema nasilju.

Novim se modelima učenja, poučavanja i nastave, učenika kao subjekta nastave situira u realne životne situacije i

stavlja u položaj koji omogućuje samoaktualizaciju tj. aktivno oblikovanje svojega razvoja.

Iz navedenog proizlazi da učenici stječu relevantna životna iskustva, a usredotočuju se na generičke procese u kojima se djelatno razvijaju.

U novoj perspektivi učenik sam kreira svoju transformaciju i stječe nova iskustva s kojima oblikuje svoj svijet. Novi modeli profesionalnog rada potiču poetički razvoj identiteta utemeljen na intrinzičnoj motivaciji, interesima i kreativnim potencijalima. Uvođenje novih modela rada nastavnika 21. stoljeća pretpostavlja potpuno novi pristup usavršavanju učitelja - primjenu modela *zajednice prakse*.

Novi pristup nazvali smo suvremena i usavršena majeutika za potrebe 21. stoljeća.

Ključne riječi: profesionalizacija rada učitelja, kompetencije učitelja uloge učitelja, modeli učenja i poučavanja, modeli nastave, majeutika.

**Мирослав Крстић²⁹, Душан Ранђеловић, Јелена
Минић**

Универзитет у Приштини са седиштем у Косовској
Митровици,

Филозофски факултет, Катедра за психологију

Кристина Ранђеловић

Универзитет у Нишу,

Филозофски факултет, Департман за психологију

ПСИХОЛОШКИ РЕСУРСИ НАСТАВНИКА У УСЛОВИМА ДРУШТВЕНЕ КРИЗЕ

Рад је део пројекта Министарства науке и технолошког развоја Републике Србије под називом „Наставни рад у школама на Косову и Метохији у условима друштвене кризе“, који се реализује у сарадњи Катедре за психологију и Катедре за педагогију Филозофског факултета у Косовској Митровици.

У раду ће бити приказани неки од психолошких ресурса наставника који живе и раде на Косову и Метохији. Циљ истраживања је био доћи до релевантних података који нам могу помоћи у организовању програма подршке наставницима у условима хроничне и комплексне друштвене кризе. У складу с тим, у раду ћемо приказати неке психолошке ресурсе наставника који им могу помоћи у њиховој „борби“ са друштвеном кризом (самопоштовање, локус контроле, нада, самопроцена успешности у раду, самопроцена здравља...), која са собом носи бројне проблеме (синдром изгарања и степен угрожености у задовољењу егзистенцијалних потреба, потреба за независношћу у раду, за

---

²⁹ porodica.krstic@gmail.com

уважавањем од стране колега и сл.), а од наставника захтева и прихватње нових улога.

Узорак истраживања чинили су наставници средњих и основних школа на Косову и Метохији ($n=104$), које раде по плану и програму Републике Србије. У прикупљању података примењени су следећи инструменти: Скала глобалног самопоштовања, Скала локуса контроле, Скала наде, Скала синдрома изгарања код наставника, Упитник о степену угрожености и Упитник о основним социодемографским подацима (конструисан за потребе истраживања). У обради података примењени су следећи статистички поступци: дескриптивна статистика, Пирсонов коефицијент корелације и t -тест значајности разлика.

Резултати истраживања показују да: наставници имају нешто јачи степен угрожености у односу на просечне вредности, затим веће самопоштовање, претежно спољашњи локус контроле и релативно високе вредности на скали наде. Затим, резултати показују да испитани наставници немају изражен синдром изгарања на послу, да своје здравствено стање процењују као добро; затим да сматрају да су успешни у обављању свог посла и да су им одређене потребе задовољене (потреба за независношћу у раду, за уважавањем од стране колега, ученика, управе и сл.). Резултати показују да постоји позитивна корелација самопроцене успешности на раду са задовољством материјалним стањем и самопроценом здравственог стања наставника. Резултати показују да постоји негативна корелација самопроцене здравственог стања наставника са самопоштовањем и синдромом изгарања. Такође, постоји негативна корелација самопоштовања са синдромом изгарања и степеном угрожености. Степен угрожености наставника у средини у којој живе и раде

негативно корелира са задовољством материјалним стањем. Утврђена је статистички значајна разлика локуса контроле у односу на пол, наиме, наставнице имају више изражен спољашњи локус контроле у односу на своје колеге. Добијени подаци су делом очекивани и у складу су са претпоставкама. Добијени подаци су такође и охрабрујући, јер показују да наставници имају одређене психолошке ресурсе упркос раду у условима друштвене кризе. Планиране програме подршке наставницима који раде на Косову и Метохији треба усмерити ка јачању постојећих психолошких ресурса, даљем унапређењу здравља и оспособљавању наставника за нове улоге које намеће рад у условима друштвене кризе.

Кључне речи: психолошки ресурси, наставници на Косову и Метохији, друштвена криза.

Академик Раденко С. Круљ³⁰
Српска академија образовања - Београд
Проф. др Миленко Кундачина
Учитељски факултет - Ужице

НАСТАВНИК ПРЕД ИЗАЗОВОМ ПЕДАГОШКИХ ИЛИ ЧИНОВНИЧКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА

Педагошки критеријуми у вредновању рада и доприноса наставника успеху процеса образовања, огледају се, пре свега, у његовој оспособљености да примењује у свом наставничком раду сазнања како баштињена тако и актуелна, ситуирана у науци о васпитању, односно, прецизније, у дисциплинама педагогије које представљају окосницу садржаја образовања наставника. За испуњавање тог услова према наставницима, развијени системи образовања данас имају различита решења. Одговорност, компетенције и улога наставника у савременом процесу образовања такви су да се не може прихватити луксуз импровизовања тако важних обавеза наставника – да се континуелно усавршавају и да буду способни да на најбољи начин обаве послове педагога, васпитача! То што наставник допушта себи у погледу способности да се у сваком моменту легитимише, да докаже и потврди ниво своје аспирације у погледу свог учешћа у процесу образовања, мора бити стављено јавности на увид како би било увек јасно у чијим су рукама ученици, деца, млади, будућност народа. Чини се неопходним да ниво и квалитет компетенција наставника буде препознатљив

---

³⁰ kruljradenko@gmail.com

у свакој средини у којој се образује, али да буде евидентан и ниво подршке коју наставник добија, односно да се не само наставник већ средина која увек има високе захтеве према школи, активно односи према том питању, да се ангажује за успешне и да се ослобађа проблематичних наставника, оних који опстају на тешкоћама и неуспесима ученика.

Кључне речи: наставник, компетенције, образовање, одговорност, савремени процес, усавршавање школа, квалитет, ученик, закон.

Prof. dr Svetlana Kurteš³¹

Kembridž, Velika Britanija

Evropska mreža za interkulturalne obrazovne aktivnosti

European Network for Intercultural Education Activities

NASTAVNIK STRANOG JEZIKA KAO INICIJATOR I MODERATOR AUTODIDAKTIČKOG MODELA UČENJA: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Rad razmatra neka aktuelna pitanja primene autodidaktičkog modela učenja stranog jezika, uslova i okruženja u kojima se takav proces uspešno može odvijati i, svakako veoma važno u ovom kontekstu, pitanje obuke i osposobljavanja nastavnika za tu sasvim novu ulogu.

Pod autodidaktičkim modelom učenja podrazumevamo situaciju u kojoj učenik stiče sposobnost da samostalno preuzme inicijativu u procesu učenja, a kad je reč o samostalnom učenju stranog jezika, primena savremenih informatičkih tehnologija kao autodidaktičkog pomagala pokazala se veoma uspešnom u praksi.

Naglasićemo neophodnost razumevanja nove uloge nastavnika u ovom nastavnom procesu i njegovo mesto u tako koncipiranoj virtuelnoj učionici. Predlozićemo, na kraju, mogući model adekvatne obuke nastavnika, imajući u vidu i neka pozitivna iskustva u međunarodnim okvirima.

Ključne reči: učenje stranog jezika, autodidaktički model, obuka nastavnika, virtuelna učionica.

---

³¹ s.kurtes@googlemail.com

Мр Јелена Максимовић³²
Филозофски факултет - Ниш

АКЦИОНА ИСТРАЖИВАЊА И РЕФЛЕКСИВНОСТ НАСТАВНИКА

Савремено друштво довело је до мењања односа према наставнику, који од пропагатора наставног процеса постаје покретач критичког мењања преузимајући улогу критичког рефлексивног практичара. За рефлексивног практичара важна је рефлексивност у акцији коју можемо дефинисати као спремност за иновације и деловања на нови начин. Акција у овом случају је ситуација у којој настојимо решити новонастали проблем. Рефлексивност у акцији је интелектуална и вербална активност, али пре свега то је способност импровизације у којој учесници васпитно-образовног процеса ослушкују једни друге у циљу постизања договора. У раду се разматра улога наставника као рефлексивног практичара. При томе је указано на место акционих истраживања у рефлексивној настави и унапређивању васпитно-образовне праксе.

Кључне речи: рефлексивност, рефлексивни практичар, наставник, акциона истраживања, унапређивање васпитно-образовне праксе

---

³² jenamaksimovic@gmail.com

Академик Данило Ж. Марковић
Српска академија образовања - Београд

МЕСТО ГЛОБАЛИСТИКЕ У ОБРАЗОВАЊУ НАСТАВНИКА ЗА НОВЕ УЛОГЕ

У бројним, и све чешћим, научним дискусијама о образовању, значајно место заузима дискусија о образовању и компетенцијама. У тим дискусијама се указује да компетенцију треба схватити као оријентацију на решавање професионалних задатака у склопу стално мењајућих социјално-економских односа у текућој стварности.

Оспособљавање наставника за нове улоге, у основи се своди на њихово оспособљавање за компетентно решавање професионалних задатака у склопу променљивих социјално-економских односа текуће стварности. Овако схваћено оспособљавање наставника за нове улоге покреће низ питања садржаја њиховог образовања и педагошко-психолошке, посебно дидактичке припремљености.

У таквој структури њиховог образовања своје место имају и сазнања која пружа глобалистика: о глобалном друштву истражујући опште закономерности развоја човечанства и моделе управљања научно и духовно организованог света у јединству и међудејству три основне глобалне сфере човекове делатности: еколошке, социјалне и економске у реалним условима наше планете. Речју: успешна компетентна усмереност на решавању професионалних задатака није могућа без њене повезаности са глобалном друштвеном стварношћу.

Кључне речи: образовање, компетенција, наставник, глобалистика, друштво.

Др Драган Мартиновић³³
Учитељски факултет - Београд
Иван Марковић
Београд

УЛОГА НАСТАВНИКА ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА У ОРГАНИЗАЦИЈИ СЛОБОДНОГ ВРЕМЕНА УЧЕНИКА У ШКОЛИ

У друштву које се мења и школа мора бити у развојним променама. Њена педагошка структура мора бити обогаћена новим видовима рада међу којима је посебно значајно слободно време. Слободно време је простор нових могућности за васпитање и развој ученика. Француски социолог Димаздије истиче да онај ко не уме садржајно да користи слободно време не разликује се много од других товарних живих бића.

Улога наставника физичког васпитања је изузетно значајна за организацију спортско-рекреативних активности ученика у слободном времену. У току образовања и каснијег стручног усавршавања недовољно се пажње поклања стицању одговарајућих компетенција из организације слободног времена.

У раду се даље указује на функције слободног времена (одмор, разонода, развој личности) и квалитетније припреме наставника посебно за основну и средњу школу.

Кључне речи: слободно време ученика, улога наставника физичког васпитања, компетенције наставника физичког васпитања.

---

³³ dragan.martinovic@uf.bg.ac.rs

Milan Matijević³⁴
Učiteljski fakultet - Zagreb

NOVI MEDIJI I NOVE ULOGE NASTAVNIKA

Kada je Komensky napisao Veliku didaktiku, učitelji i škole su mogli kao izvore znanja koristiti knjigu i prirodu. Razredno-predmetno-časovni sistem, koji je tada utemeljen, predstavlja osnovno didaktičko rješenje u svim školama i danas. Što bi Komensky preporučio kad bi danas bio živ i kad bi vidio koje medijske mogućnosti imaju današnji učitelji?

Djeca dolaze u školu samo 180 dana godišnje, Više dana od tog broja ne dolaze u školu, ali koriste brojne atraktivne i moćne medije. Ti mediji, posebno računari, internet, mobilni telefoni i satelitska televizija, snažno konkuriraju onome što se uči ili što se događa u školi. Ne možemo kao stručnjaci predvidjeti te činjenice i ne upitati se: Tko ili šta nam vaspitava danas djecu? Koliko je škola s ovako organizovanom nastavom danas moćna? Koliko je ta nastava konkurentna u utakmici s ostalim spomenutim atraktivnim i moćnim medijima? Koliko za život važnih kompetencija stječu danas djeca u školi, a koliko u raznim oblicima formalnog i neformalnog učenja izvan škole?

Lista pitanja koje bi trebalo da razmotre stručnjaci za pitanja škole i nastave, vaspitanja i obrazovanja, može se dopuniti još nekim pitanjima. Npr. kakav bi mogao ili trebao biti odnos čovjeka (učitelja) i tehnike (novih medija) u nastavi i

---

³⁴ milan.matijevic@zg.t-com.hr

školi? Treba li današnjoj djeci učitelj koji poučava ili učitelj koji je organizator, mentor, dijagnostičar, terapeut, vaspitač...? Kako su današnji nastavnici pripremljeni za poučavanje uz nove medije? Kako buduće nastavnike pripremamo za vaspitanje i poučavanje uz nove medije? Koliko su novi mediji pomoć/konkurencija nastavnicima?

Na listi Preporuka europskog parlamenta i vijeća (2006) nalazimo i sljedeće kompetencije: digitalna kompetencija; učiti kako se uči; socijalna i građanska kompetencija; smisao za inicijativu i poduzetništvo; kulturna svijest i izražavanje (ekspresija).

Koliko su svi učitelji/nastavnici u današnjim školama kompetentni za poticanje razvoja nabrojanih kompetencija? Kako su učiteljski / nastavnički fakulteti organizovani i pripremljeni za osposobljavanje učitelja za nove uloge i za organizovanje nastave u kojoj se mogu stjecati nabrojane kompetencije?

Odgovori na prethodna pitanja moraju napustiti okvire koje nudi rigidni razredno-predmetno-časovni sistem kao i okvir koji je uspostavljen na tradicionalnim nastavničkim fakultetima.

Poseban vid anakronizma u vezi stjecanja novih kompetencija i preuzimanja novih uloga od strane nastavnika predstavlja saznanje da buduće nastavnike osposobljavamo na didaktičkim modelima koji su već dugo vremena predmetom stručne kritike (razredno-predmetno-časovni sistem i frontalna nastava). Eksperimentalnih škola i vježbaonica ili nema ili nisu u funkciji osposobljavanja učitelja za nove uloge. Vodeći nastavnički fakulteti osposobljavaju metodički buduće nastavnike na didaktičkim scenarijima koji su primjereniji prošlim vremenima nego li današnjem vremenu. Iskorak od takve prakse predstavlja

poznata Laborschule (Laboratorijska – radna škola) koju je u njemačkom gradu Bielefeldu kao vježbaonicu za Univerzitet Bielefeld ustanovio poznati njemački pedagog Hartmut von Hentig. Takve škole bi trebale predstavljati prototip vježbaonica za osposobljavanje nastavnika za nove uloge i usvajanje novih didaktičkih modela i paradigmi.

Ključne riječi: novi mediji, uloge učitelja, internet, mobilni telefon, satelitska televizija, učenje novih kompetencija, eksperimentalne škole.

Проф. др Весна Милтојевић³⁵
Факултет заштите на раду у Нишу

УЛОГА НАСТАВНОГ КАДРА У РАЗВИЈАЊУ ЕКОЛОШКЕ СВЕСТИ УЧЕНИКА

У условима глобалне еколошке кризе развијање еколошке свести представља један од приоритетних задатака образовања. У раду се истиче потреба напуштања академске традиције која занемарује целину и указује да укључивање сазнања која омогућавају формирање холистичког и еколошког погледа на свет могу да допринесу формирању еколошке културе. Истовремено еколошкост образујућег процеса захтева и нове компетенције наставника како би што успешније утицали на развој еколошке свести ученика и на тај начин одговорили захтевима савременог друштва.

Кључне речи: еколошка криза, еколошка култура, еколошко образовање, компетентност наставника

---

³⁵ vmiltojevic@yahoo.com

Доц. др Веселин Мићановић³⁶
Филозофски факултет – Никшић

ОСПОСОБЉАВАЊЕ НАСТАВНИКА ЗА САВРЕМЕНЕ ПОТРЕБЕ ПОЧЕТНЕ НАСТАВЕ МАТЕМАТИКЕ

У раду смо акценат ставили на савремене потребе почетне наставе математике и захтјеве које треба да испуни наставник у том процесу. Оспособљавање за нове улоге у наставном процесу у функцији квалитетне реализације математичких садржаја захтијева стално иновирање високошколског образовања наставника, с једне стране и додатно стручно усавршавање оних који су већ укључени у наставни процес, с друге стране. Промјене на свим пољима људске дјелатности, а прије свега у науци и технологији, захтијевају иновирање начина преношења знања. То је посебно значајно у сфери усвајања апстрактних садржаја какви су математички, а да би то остварили неопходно је интензивно проширивати и усавршавати наставничке компетенције.

Почетна настава математике захтијева не само добро математичко образовање наставника, већ и педагошко-психолошко познавање развојних карактеристика дјецe што захтијева добру практичну, тј. методичку оспособљеност наставника за примјену тог знања у пракси. Одјељенске заједнице су хетерогене и потребе дјецe у њима су различите. Предиспозиције ученика захтијевају континуирано прилагођавање наставних садржаја њиховим способностима. У настави

---

³⁶ vele-nk@t-com.me

математике, на било ком нивоу, по савременим захтјевима демократског образовања, треба прићи сваком појединцу-ученику и пружити му образовање на оном нивоу колико то омогућавају његове реалне предиспозиције. То је доста сложен процес и захтијева континуирану едукацију наставника.

Кључне ријечи: наставник/ почетна настава математике/ оспособљавање/ савремене потребе наставе/ ученик

Akademik Milan Nedeljković
Srpska akademija obrazovanja - Beograd

OSPOSOBLJAVANJE NASTAVNIKA DA KOD UČENIKA RAZVIJA KULTURU UČENJA I ČITANJA

Današnji svet brzo ulazi u „društvo koje uči“. To društvo je tekovina društvenih promena koje su dovele do materijalnog i kulturnog napretka čoveka i društva. One (društvene promene) se temelje na dostignućima u razvoju nauke, znanja, tehnike i kulture, ali i težnji čoveka da živi u humanijem svetu. Znanje je osnovni element kulture, a nauka temeljna komponenta znanja i nerazdvojni deo svetske kulture. Održavanje, unapređivanje i širenje znanja jeste globalni problem. Njegovom rešavanju u velikoj meri doprinose naučno-kulturne i obrazovne institucije, prvenstveno škole. U njima učenici stiču znanja i veštine, razvijaju sposobnosti i formiraju pogled na svet. Razvijanje kulture učenja i čitanja se nameće kao sve važniji zadatak. Kultura učenja, u osnovi, označava različita svojstva onih koji uče i okolnosti koje oblikuju uslove čovekovog življenja i interesovanja. Ona omogućava plodonosan susret mladih generacija sa sadržajima učenja i uslovima u kojima se formiraju kao ličnost. Kultura čitanja doprinosi upoznavanju, razumevanju i usvajanju tekovina civilizacije i kulture. Reč je o prevazilaženju okolnosti u kojima mladi uče drugačije nego što bi hteli, znaju manje nego što bi želeli, čitaju manje nego što bi mogli i što im je potrebno. To, međutim, nije moguće bez osposobljenog za rad i profesionalni razvoj motivisanog nastavnika. On je odlučujuća, najkomplikovanija varijabla vaspitno-obrazovnog rada u školi, pedagoška veličina od najsnažnijeg uticaja na ličnost učenika.

Ključne reči: „društvo koje uči“, kultura učenja i čitanja, škola, učenik, nastavnik.

Victor Neumann³⁷

West University of Timișoara

UNIVERZITET 21. VEKA Nova filozofija obrazovanja

Kakve promene podrazumevaju evropske integracije? Da li su kulturna i naučna dela prioritet u nacionalnim politikama zemalja u Evropskoj uniji? Da li je odnos između nauke i obrazovanja od suštinskog značaja za našu generaciju? Možemo li ga pratiti u okvirima upravljanja univerzitetima i liderstvu? Da li je promena kulturnog koda i mentalnih refleksa korisna u istočnoj i jugoistočnoj Evropi? Ko su ti koji osmišljavaju, formulišu i primenjuju reformu kurikuluma u post-komunističkim zemljama? Da li je univerzitet sposoban da raspravlja i reorganizuje obrazovni sistem bez uplitanja politike?

Postavio sam ova pitanja u potrazi za novim odgovorima u veoma važnom segmentu ljudskog postojanja kao što je obrazovanje. Namera mi je da identifikujem razloge krize svesti na početku novog milenijuma i formulišem neke nove radne hipoteze koje se tiču reforme obrazovanja. Smatram da velika odgovornost u definisanju principa i strategija u formiranju čoveka pada na univerzitet kao instituciju koja postavlja vrednosti koje proističu iz ideja, inovacija i naučnog znanja na njihova prava mesta vođena duhom iz kojeg su nastali. Preko svojih predstavnika, univerzitet je institucija koja nastavlja sa značajnim naučnim otkrićima, i shodno tome univerzitet treba da osvetli sudbinu ljudskog

---

³⁷ victorneumann@hotmail.com

saznanja. Polazeći od ovog, instituti, katedre i oni kojih ih vode ne treba samo da obogate sopstveno znanje kroz naučna istraživanja i vredna otkrića, već i da ih konkestualizuju, što je moguće kroz modernizovanje obrazovnog jezika, kroz ponovno pridavanje značenja ključnim konceptima kao što su: nauka, kultura, obrazovanje, komunikacija, globalizacija, kosmopolitizam, multikulturalizam, religija.

Upravo ti koncepti pomažu stalnom preispitivanju niza vrednosti i shodno tome postavljaju merila ljudskog ponašanja koja su u skladu sa aspiracijama današnjice.

Ono što želim da prikažem biće fokusirano na promenu atmosfere u intelektualno-naučnom miljeu, na važnosti predavanju univeziteta u ruke naučnika, onih koji istinski predstavljaju nauku i obrazovanje i koji su već profesionalno priznati u svojim poljima. Pozabaviću se nekim posebnostima srednje i jugoistočne Evrope, gde god argumenti idu u prilog naučnicima, a ne menadžerima, stičnjacima, a ne političarima u odabiru lidera univerziteta od kojih se očekuje da budu poznati i prihvaćeni. Ovo treba naglasiti kada govorimo o degradaciji intitucija i kordinaciji procesa saznanja tokom dekada totalitarnih režima - fašističkog i komunističkog - novi zakoni o obrazovanju (u slučaju Rumunije) koji su i dalje daleko od pravog razumevanja i vrednovanja stručnjaka u raznim aktivnostima, stručnim službama i umeću oganizacije. Konačno, moja namera je da sugerišem neka alternativna rešenja kada je koncepcija univerziteta u pitanju, rešenja koja mogu doprineti reformi obrazovnog sistema uopšte.

Мр Ивко Николић³⁸

Аранђеловац

ЕВАЛУАТОРСКА УЛОГА НАСТАВНИКА У САВРЕМЕНОЈ ШКОЛИ

Улога је систем очекиваног понашања наставника у настави. Постоји више различитих, међусобно повезаних улога које наставник обавља у школи (организаторска, планерска и др.). Промене у организацији наставе утичу и на промену улога наставника у њој. На његове улоге у школи утичу социокултурни, системски, организациони и персонални чиниоци. Једна од важних улога, које наставник обавља, је евалуаторска улога. Од квалитета евалуације у великом степену зависи квалитет наставног процеса. Основна функција вредновања (евалуације) је унапређивање педагошког рада школе. Да би било у функцији унапређивања педагошке делатности школе оно мора да се темељи на континуираном праћењу, мерењу и вредновању постигнућа ученика. Вредновање мора да прати сваки корак одвијања рада ученика. Њиме се прибавља повратна информација о оствареним резултатима. Без континуиране повратне информације нема утемељења наставе на системским основама. Ако је ученик центар образовног система онда он мора бити активан учесник сопственог развоја и евалуације својих постигнућа. Евалуаторска улога наставника темељи се на еманципаторском положају ученика у наставном процесу.

---

³⁸ armic@nadlanu.com

У раду се, даље, расправља о улогама наставника и ученика у наставном процесу са посебним освртом на вредновање постигнућа ученика. Даје се критички осврт на систем вредновања и истиче да је оно "уско грло" развојних промена у савременој школи.

Кључне речи: евалуаторска улога наставника, вредновање постигнућа ученика, повратна информација, вредновање и квалитет наставе.

Проф. др Радмила Николић³⁹
Учитељски факултет – Ужице

ОДНОС ТЕОРИЈСКИХ САДРЖАЈА И ПРАКСЕ У ПРОГРАМИМА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ УЧИТЕЉА

Стални пораст захтева према учитељу, у односу на његову стручну компетентност, условили су промене система образовања учитеља. За целисходну педагошку делатност учитеља неопходно је ангажовање свих педагошко-дидактичких и методичких знања и вештина, због чега питање образовања учитеља данас представља приоритетан задатак реформи система образовања у целини.

Имајући у виду савремене циљеве образовања и васпитања као и исходе који су основно полазиште у конципирању организације и садржаја образовања али и начина њихове реализације, већ дуже време се не само у Европи него и у свету, трага за моделом система образовања учитеља који ће најефикасније и најцелисходније омогућити да се дође до очекиваних резултата. Ово је значајаније тим пре што се у систему образовања компетенцијама наставника условљавају будуће компетенције ученика.

Једно од суштинских питања у концепцијама образовања учитеља јесте питање односа и уравнотежења теоријских садржаја и праксе у структури студијских програма односно, односа академских

---

³⁹ scholae50@yahoo.com

дисциплина и праксе који треба да обезбеде не само функционална знања него и рефлексивне вештине учитеља. Циљ овог рада јесте да се кроз анализе неколико модела образовања учитеља укаже на могућа решења односа академских дисциплина, стручних предмета и праксе у садржајима институционалног припремања за учитељски позив.

Без обзира на савремене тенденције и концепте, чак и недавно реформисаног образовања учитеља, уочавају се још увек присутне превазиђене концепције и парадигме у заступљености научних, стручних дисциплина и праксе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: образовање учитеља, садржаји образовања, академски садржаји, пракса, концепције, модели

Мр Драган Новковић⁴⁰

Висока школа електротехнике и рачунарства

струковних студија - Београд

Проф. др Илија Ћосић

Факултет техничких наука - Нови Сад

РЕДЕФИНИСАЊЕ УЛОГЕ НАСТАВНИКА У МОДЕЛУ ВИШЕФРОНТАЛНЕ НАСТАВЕ

Потребе за прилагођавањем наставних облика и метода у правцу већег осамостаљивања студента у процесу стицања знања, активнија позиција студента у настави и индивидуализација исте, основне су и заједничке идеје великог броја савремених аутора који се баве овом проблематиком. И поред званично прокламованог става о неопходности осавремењивања наставне методологије, а не само техничких ресурса, на том пољу није се далеко одмакло. Бројни су разлози за то, али један од најзначајнијих свакако јесте недостатак конкретног модела који успешно обједињује идеје, операционализује их и чини применљивим у пракси. У данашњем високом школству, пре свега на факултетима оријентисаним ка техничко-технолошким дисциплинама, велики део наставе се спроводи за рачунарима и у лабораторијама, по принципу један студент – једно радно место. Управо оваква ситуација у наставном процесу до краја огољује потребу за спровођењем истинске индивидуализације наставе, која подразумева наставу као активност појединца на свом нивоу, у оквиру унапред задатог. Модел вишефронталне наставе подразумева организацију

---

⁴⁰ novkov@viser.edu.rs

наставе у којој студент постаје истински субјекат који самообразовним методама покреће све своје унутрашње потенцијале и унутрашњу мотивацију. Основни циљ модела је да доминантна образовна активност на факултету уместо наставе буде учење. У овако постављеном моделу неминовно долази до редефинисања класичне улоге наставника, који се у потпуности измешта из центра активности наставног процеса, и постаје „сервис“ у функцији самообразовног процеса сваког студента понаособ. Чињеница да модел подразумева потпуно укидање фронта који се у класичној настави поставља између наставника и студената, води и ка потреби редефинисања појмова способности и компетенција које наставника чине мање или више погодним за рад у оваквом моделу. Вишефронтални модел наставе је до сада у нашој средини био експериментално третиран на нивоу основног и средњег школства, са резултатима који дају јасне назнаке да његова примена доводи до реалног издизања укупне ефикасности наставног процеса и унутрашње мотивације ученика за процес самообразовања. Од почетка ове школске године у Високој школи електротехнике и рачунарства спроводи се експеримент са применом овог модела на нивоу високог школства. Овај рад има за циљ да ширу научну јавност упозна са овим моделом, да у светлу теоретских претпоставки и практичних потреба које се подразумевају у примени овог модела размотри питања улоге наставника, његових способности и компетенција, али и да модел вишефронталне наставе постави у шири друштвени контекст актуелних тенденција у развоју социјалних структура, са посебним акцентом на реалне потребе појединца, породице и друштвеног система у целини.

Кључне речи: Модел вишефронталне наставе, самообразовање, унутрашња мотивација

Akademik Milka Oljača⁴¹
Filozofski fakultet – Novi Sad

PROFESIONALNI IDENTITET NASTAVNIKA I NJEGOV PROFESIONALNI RAZVOJ

Fundamentalno obrazovanje nastavnika i njihovo usavršavanje usko su povezani sa pitanjima shvatanja njihovog profesionalnog identiteta i profesionalnog razvoja. Istraživanja nastavnikovog profesionalnog identiteta razvijala su se u tri pravca: u istraživanja čiji predmet je bio proces formiranja profesionalnog identiteta nastavnika, istraživanja čiji cilj je bio proučiti karakteristike nastavnika koje određuju profesionalni identitet, i u treću grupu koja je ispitivala subjektivni doživljaj profesionalnog identiteta kod nastavnika. Zadatak ovog priloga nije da pruži konačne odgovore na pitanja vezana za profesionalni razvoj i identitet nastavnika, nego da stvori okvir za razmatranje brojnih i otvorenih pitanja vezanih za misiju nastavnika, njegova profesionalna uverenja, njegove uloge, kompetencije, i, na kraju, na karakteristike njegovog pedagoškog reagovanja i ponašanja u datom školskom okruženju.

Ključne reči: profesionalni identitet nastavnika, profesionalni razvoj nastavnika, kompetencije nastavnika

---

⁴¹ cios@eunet.rs

Acad. Păun Ion Otiman⁴²

Generalni sekretar Rumunske akademije obrazovanja

**PROMIŠLJANJA O ŠKOLAMA DOKTORSKIH I
POST-DOKTORSKIH STUDIJA U
RUMUNSKOJ AKADEMIJI
STUDIJA SLUČAJA: PROJEKAT „POSTDOKTORSKE
STUDIJE U EKONOMIJI - PROGRAM KONTINUIRANE
OBUKE ZA ELITNE ISTRAŽIVAČE“**

Rad se bavi pitanjem kompatibilnosti doktorskog i post-doktorskog obrazovanja u Rumuniji i visokoškolskom sistemu u Evropi, imajući na umu realnu integraciju u zajednički prostor visokog obrazovanja, i na univerzitetima i u Rumunskoj akademiji, usvajanjem univerzitetskog sistema pristupnih, poredivih i kompatibilnih zvanja za zajedničku promociju jednostavnog, efikasnog i tačnog prepoznavanja nacionalnih kvalifikacija na evropskom nivou, bez obzira na mesto (univerzitet ili državu) u kom je diploma stečena. Ovaj zahtev je neraskidivo povezan i uslovljen evropskom kompatibilnošću osnovnih polja i specijalizacija, kurikuluma na univerzitetskom nivou i akademskim strukturama; nadamo se da će ovaj zahtev biti ispunjen kroz usvajanje novog Zakona o nacionalnom obrazovanju, kao i kroz iskustvo stečeno kroz aktivnosti na doktorskim i postdoktorskim školama.

Ključne reči: ciklusi bolonjskog obrazovanja, zvanje bečelora, zvanje mastera, zvanje doktora, post-doktorska škola, evropska kompatibilnost, univerzitetski kurikulum

---

⁴² iea@ines.ro

Доц. др Јасна Љ. Парлић – Божовић⁴³

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у
Косовској Митровици

НЕКИ АСПЕКТИ ПРИЛАГОЂАВАЊА УЛОГЕ НАСТАВНИКА САВРЕМЕНОЈ ШКОЛИ

Историја образовања нас непрестано подсећа на континуитет промена у просвети, које су биле врло често позитиван рефлекс за обогаћивање мотивације за инспирацијом наставника. Неуспешне идеје, концепције, па и реформе школа, често су биле разлози погрешног начина за унапређење улоге наставника. Чак и амбициозни „просветни умови“ су у сплету разноразних околности знали да подлегну чињеници да свој ентузијазам, одушевљење струком, неекономично потроше без очекиваних резултата.

Истицање улоге школе и њене адресе и уобличавања у нове природне, друштвене, урбанистичке, социолошке, антрополошке и остале актуелне услове, намеће потребу за бављењем питањима прилагођавања улоге наставника савременим условима друштва и живота.

Кључне речи: прилагођавање, наставник, улога, савремена школа.

---

⁴³ jasnaparlic@yahoo.com

Доц. др Александар М. Петровић⁴⁴
Филозофски факултет у Косовској Митровици

КАНТОВА ПЕДАГОШКА РАЗМИШЉАЊА И ОСМИШЉАВАЊЕ РАЗВИЈАЊА ПОЈМА ОБРАЗОВАЊА КОД НАСТАВНИКА

У својим предавањима из педагогије Кант је истрајавао на остављању по страни утилитарних и површно усређујућих васпитних праваца поучавања. Човек је по природи такав да без васпитавања не може да се очовечи, јер када то чини удовољавајући осећању дужности, покорава се уму и испуњава своју унутрашњу сврху. Из садржајно педагошки осмишљеног поимања перспективе крајње сврхе, он је далеко истанчаније могао да одреди и висину места природе у тзв. «окованом» и «слободном» аспекту, те да уђе и у суштину задатака практичног ума, тј. његових моралних одређења. Педагогија се тако јавља као прафеномен људског живота који је једнако изворан као љубав и смрт, рад и владавина. Сагледана као средство политике, чије је обележје и благослов и проклетство у подређености начинима владавине, она увек налази излаз у окретању према пуноћи одређења моралних сила. «Језиком моћи» и «језиком технике» догађа се општење које посредује у историчности «владавине човека над природом» (рад), а како је у самој владавини видљив «рад на народу», моћ која се огледа у чињењу јесте и «провокација бивствовања», која не припада ни политичарима ни техничарима, већ самој суштини изазова који се поставља у физикотеолошком аспекту педагошког процеса.

---

⁴⁴ aleksandarpet1@gmail.com

Кључне речи: Кантова педагогија, Хуманост и образовање, Граматика рада и владавине, Ослобађање људске природе, Физикотеолошки аспект васпитавања

Академик Никола М. Поткоњак⁴⁵
Српска академија образовања - Београд

**ИДЕНТИФИКАЦИЈА И УТВРЂИВАЊЕ
ДИФЕРЕНЦИРАНИХ ТАКСОНОМИЈА УЛОГА
НАСТАВНИКА ОСНОВА СУ ЊИХОВОГ
ОСПОСОБЉАВАЊА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ
ТИХ УЛОГА**

У раду се залаже за идентификацију улога-садашњих и нових-наставника, и то по категоријама: учитељи, наставници виших разреда обавезне школе, професори средњих школа, виших и високих школа и факултета. На основу тога, треба израдити *диференциране таксономије улога наставника*. Треба одустати од покушаја стандардизације улога наставника. Диференциране таксонимије треба да постану основа оспособљавања наставника за њихове и садашње и нове улоге.

---

⁴⁵ miknikpo@eunet.rs

Мр Татјана Радојевић⁴⁶

Филозофски факултет - Косовска Митровица

ЗНАЧАЈ КОМУНИКАЦИОНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА НАСТАВНИКА У ПРОЦЕСУ ОРГАНИЗОВАЊА НАСТАВЕ

У систему образовања и професионалног развоја просветних радника неопходно је створити услове за развој свих оних компетенција које произилазе из измењене улоге и захтева који се пред наставником постављају данас и у будућности. У процесу осавремењивања наставе и унапређивању ефикасности наставне комуникације улога наставника се мора мењати и проширивати. Нова улога наставника захтева, поред познавања научне дисциплине коју предаје, и поседовање низа педагошких квалитета: комуникативност, научну радозналост, љубав према сопственом раду, хуманост и став поверења према ученицима.

У савременој школи настава је основни облик рада. Настава је најадекватније подручје за успостављање и развој комуникације, а добро развијена комуникација је основа за успешно учење. Комуникација сама по себи увек је присутна у школи, учионици, наставном али и ваннаставном процесу. Најсложенији задаци међу бројним задацима који стоје пред наставницима, јесу они који су повезани са општењем, комуникацијом са ученицима.

---

⁴⁶ tatjana.radojevic@yahoo.com

Успешна комуникација са учеником тражи наставника који ће поседовати комуникацијске вештине и наставника који ће имати развијену комуникацијску компетентност. Ако прихватимо становиште да су основне компоненте комуникације: познавање језика, интеракцијске вештине и културно знање, онда комуникациону компетенцију можемо одредити као јединство језичке, друштвене, културне и стратешке компетенције или као спој језичких и друштвених интеракција. Од развијених комуникационих компетенција наставника зависи квалитет наставне комуникације. Од квалитета остварене наставне комуникације зависи квалитет остваривања циљева и задатака наставе, као и квалитет остварених међуљудских односа између њених учесника. Међуљудски односи у школи обухватају односе између наставника и ученика, ученика и ученика и наставника и наставника. Дакле, целокупни наставни процес може се схватити као процес међуљудске комуникације која је усмерена на васпитање и образовање, односно развој личности.

Кључне речи: настава, комуникација, комуникациона компетенција.

Академик Милан Ратковић⁴⁷

Српска академија образовања - Београд

ПАРТНЕРСТВО НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА

Појам партнерство (фр. *partenaire*), у контексту овог наслова, значи да се наставник и ученик заједнички договарају и споразумевају у решавању школских задатака, искрено и равноправно, без надређености или подређености. У те процесе синергијски се укључују и родитељ.

Но, постоје и дилеме и противуречности. Није мали број заступника који бране тезу да је *наставник у центру*. Његова су знања и искуства већа него ученика, па из тога, природно, проистиче и његов супремат, чак и када то не жели. Јер, наставникова функција ће увек бити кординаторска, организаторска, водитељска (гр. *paidagogos*), информатичка, интерпретаторска, све више и терапеутска. Други доказују да је у *срцу школовања ученик* – главни субјекат тог процеса. Реалнија, перспективнија и савременија су упозоравајућа гледишта: субјективитет једнога одређује субјективитет другога.

Партнерство зато захтева флексибилно адаптивно прилагођавање ученика наставнику без полтронске снисходљивости, и, обратно, наставника према ученику без субординације. У таквим односима могућа су три начина споразумевања: *комуникативни* (размена информација), *интерактивни* (дијалогски метод) и *перцептивни* (схватање другога: емпатија и рефлексивна).

---

⁴⁷ biljananj@neobee.net

Партнерство захтева развој способности и ученика и наставника: да се међусобно *слушају* и *саслушавају*, дакле да воде узајамно – функционалан и равноправан дијалог. Према томе, адаптивно приближавање ученика наставнику и наставника ученику јесте и увођење нове *педагошке културе у школе*.

Кључне речи: партнерство, ученик, наставник, адаптивно прилагођавање.

Напомена: Партнерство се проверава у пројекту: *Школство у општини Стара Пазова, настанак, развој, перспектива*.

Проф. др Стана Смиљковић

МОТИВАЦИЈА УЧЕНИКА МЛАЂИХ РАЗРЕДА У НАСТАВИ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Познато је да сва наша знања из различитих области брзо застаревају, као и начини и облици рада у настави, те је неопходно перманентно изнаходити путеве које ће ученици млађих разреда прелазити до знања примереног њиховом узрасту. Отворен и критички дух код ученика омогућиће ефикасније сналажење у условима савременог света и цивилизације. То ће се постићи таквом организацијом наставе која у центар наставног процеса ученику уступа прво место у циљу развоја његових психичких способности, пре свега мишљења, памћења и емоција. Матерњи језик и књижевност, више од осталих предмета, пружа могућности за другачије облике рада путем разноврсних мотивационих задатака и поступака. Индивидуализована и диференцирана настава, групни облик рада, рад у паровима, пружају могућности младом реципијенту да уђе у суштину језичког система и открије значења књижевног текста који је тим језиком написан. Значајну улогу у мотивисању ученика за читање и уочавање естетских вредности дела има наставник. У овом раду задржаћемо се на примерима мотивације и подстицања креативности ученика као услова успеха у школи и ваншколским активностима.

Кључне речи: Мотивација, ученик, успех, матерњи језик, књижевност.

Др Борислав Станојловић
Београд

НЕКЕ БИТНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ КВАЛИТЕТНОГ ОСПОСОБЉАВАЊА НАСТАВНИКА

Питање квалитетније и ефикасније професионалне припреме и оспособљавања наставника као услова квалитетнијег васпитно-образовног рада, већ дужи низ година издваја се као једно од најприоритетнијих. У вези с тим последњих деценија учињене су значајне промене у систему образовања учитеља и васпитача и то, пре свега у погледу продужавања и подизања њиховог образовања на високошколски ниво. Међутим, продужавањем њиховог оспособљавања, само по себи неће обезбедити већу професионалну компетентност уколико се не обезбеде и друге битне претпоставке за њихово квалитетно професионално оспособљавање.

У раду се, на бази критичког осврта, указује на одређене слабости у досадашњој пракси образовања наставника (посебно у конципирању и изради наставних планова и програма) и указује на неке битне претпоставке квалитетнијег професионалног оспособљавања учитеља, као:

- критичко сагледавање постојеће праксе образовања учитеља (слабости и позитивна искуства), као полазне основе за конципирање наставног плана и програма и његово усаглашавање са актуелним професионалним улогама и неопходним компетенцијама за успешно остваривање постављених циљева и задатака у васпитно-образовној пракси;

- обезбеђење одговарајућих кадровских-наставно-техничких услова рада, одговарајућих уџбеника и литературе које треба да допринесе квалитетном професионалном оспособљавању наставника а тиме и повећању професионалне компетентности учитеља у

остваривању све бројнијих и разноврснијих функција које их очекују на радном месту;

- уважавање програма васпитно-образовног рада у школи, психофизичких карактеристика деце и позитивних искустава у образовању учитеља у земљама Европске уније (савремени трендови);

- одговарајућа селекција кандидата приликом уписа на факултет (претходно образовање и утврђивање особина личности и мотивације за позив).

Кључне речи: оспособљавање наставника, професионалне улоге и компетенције наставника, наставни план и програм.

Проф. др Петар Стојаковић⁴⁸
Филозофски факултет - Бања Лука

ОБУКА НАСТАВНИКА И САВРЕМЕНО ОБРАЗОВАЊЕ

Школа као институција има функцију да припреми ученике да постану успјешни и здрави чланови заједнице, са развијеним способностима за учење и демократским вриједностима, и способни да одговоре на изазове савременог друштва. Такође, добар васпитнообразовни систем треба да уважава разлике у способностима и особинама личности међу ученицима. Да би се све ово постигло, потребни су добро припремљени наставници и квалитетни уџбеници и приручници. Сваки наставник треба да буде припремљен да може користити различите наставне методе и материјале како би ефикасније реализовао постављене васпитнообразовне циљеве.

Кључне ријечи: васпитање, наставник, учење, способности, настава, школа, разред, обука, циљеви учења, исходи учења, способности учења, васпитнообразовни циљеви

---

⁴⁸ profstojakovic@yahoo.com

Doc. dr Aleksandar Stojanović⁴⁹
Učiteljski fakultet – Beograd

OSPOSOBLJAVANJE BUDUĆIH UČITELJA ZA SAVREMENU NASTAVU

Savremena nastava zahteva *kvalitetnije obrazovanje učitelja*, u mnogo čemu drugačije od doskorašnje organizacije njihovog osposobljavanja. Brojni su razlozi za to. U radu ćemo se baviti pojedinim aspektima, polazeći od činjenice da funkcije savremenog obrazovanja i misija savremene škole uslovljavaju i *nove uloge učitelja* u vaspitno-obrazovnom procesu (planera celoživotnog učenja učenika, programera individualnog napredovanja svakog učenika, dizajnera programa i sredine u kojoj učenici borave, stručnih voditelja i posrednika celovitog razvoja učenika, organizatora problemskog učenja, pokretača kreativnih istraživačkih aktivnosti učenika, kreatora i koordinatora timske klime, analitičara svog i rada učenika, inovatora sopstvenih znanja, navika i umenja...). Nove uloge su usklađene sa savremenim kritičko-refleksivnim shvatanjem profesionalnog razvoja učitelja koje se temelji na kognitivno-konstruktivističkom poimanju učenja i nastave. Otuda i zahtev za *razvojem odgovarajućih sposobnosti budućih učitelja* (argumentovanog stručnog prosuđivanja, razumevanja konteksta, kritičkog analiziranja, racionalnog i intuitivnog promišljanja, metakognitivnih sposobnosti, kreativnog rešavanja problema, etičke odgovornosti, sposobnosti vrednovanja i samorefleksije itd.), koje u novijoj literaturi autori objašnjavaju kao *pedagoške, kognitivne, socijalne, emocionalne i radno-akcione kompetencije učitelja*.

Ključne reči: kompetencije učitelja, savremena nastava, profesionalni razvoj, nove uloge učitelja, samorefleksija.

---

⁴⁹ vsvaskatedrapp@hemo.net

Др Буба Стојановић⁵⁰
Универзитет у Нишу
Учитељски факултет у Врању

Књижевна уметност и компетенције будућег учитеља

Резиме: Изузетно важан чинилац квалитета образовања ученика у друштву сталних научно-технолошких промена јесте учитељ. Он је тај који бира, креира, успоставља равнотежу и осмишљава идеје којима ће подстаћи оптимални раст и развој ученика; обезбедити несметано развијање њихових потенцијалних могућности и самоактуализацију, како би могли успешно да одговоре изазовима данашњег времена. Од учитеља се очекује да прихвати одговорност за успостављање или не успостављање позитивних хуманих односа између свих учесника васпитно-образовног процеса који се одвија у школи. Учитељ је тај који васпитава, образује, иницира и развија сарадничке односе како са ученицима тако и са родитељима и укупним окружењем. Формира позитивне особине личности ученика, подстиче и развија толерантност, хуманост и алтруизам. Да би у свему томе био успешан учитељ мора бити добро психолошки, педагошки и дидактичко-методички оспособљен, компетентан за читав низ етичких и хуманистичких изазова који произилазе из савременог друштвеног и културног контекста школе. Осећај за разумевање, толерантност, солидарност, емпатија,

---

⁵⁰ bubastojanovic@gmail.com

креативност; оспособљеност за ефикасну комуникацију и активно деловање на компетенције код својих ученика требало би да буду одлике савременог учитеља.

Успех у реализацији постављених циљева и задатака савремене наставе обезбеђују одређене компетенције које учитељ стиче формалним образовањем. Развоју тих компетенција значајно доприносе, између осталог, књижевни садржаји који се изучавају на учитељским факултетима. Како књижевна уметност утиче на развој компетенција, пре свега *социјалних* и *емоционалних*, будућих учитеља и како сам учитељ интерпретацијом књижевних дела у настави подстиче развијање ових компетенција код својих ученика биће тема овог рада.

Кључне речи: Књижевна уметност, компетенције, учитељ, настава, друштво знања.

Проф. др Ненад Сузић⁵¹
Филозофски факултет - Бања Лука

СТАРЕ ОСОБИНЕ И НОВЕ УЛОГЕ НАСТАВНИКА

Синтагма „особине наставника“ не односи се само на наставникову личност, већ и на: стил и начин рада у настави, однос према ученику, његову социјалну улогу и статус, на вриједности и вриједносне оријентације те на физички изглед и држање (Сузић, 1998). Да ли нове улоге које доноси учећа цивилизација у XXI вијеку зависе од особина наставника и које су то нове улоге? Аутор проблематизује овај однос у контексту педагошких трендова које препознаје педагошка футурологија. Када један наставник каже „Изабрао сам свој позив зато што волим дјецу“, то још увијек не значи да не воли дјецу само зато што су покорна и послушна и што му омогућују да његује нарцисоидну слику о себи. С друге стране, наставник, који заиста и неизмјерно воли своју професију и дјечи настоји дати максимум, има већу шансу да подлегне синдрому изгарања јер га систем и окружење не подржавају у његовој тежњи да у учионици примјени хуману педагогију. У учионице све више стижу дјеца коју нико никада није физички казнио, која су била центар свијета родитеља, баке и дједа, која нису искусила мјере дисциплиновања које данашња школа још увијек његује. Колико данас у учионицама имамо наставника који су спремни да раде

---

⁵¹ Ненад Сузић је редовни професор на Филозофском факултету у Бањој Луци, предаје педагогију и социологију образовања. Контактe у вези са овим радом можете остварити на тел: 00387-65-538-500 те на E-mail: nenad_szc@yahoo.com

са овом дјецом, да примијене модерна средства мотивације, а не да дисциплинују и примјењују метод спречавања, како су научили у традиционалној педагогији. Традиционалне школе траже од дјеце да памте и репродукују, а модерне ће тражити да брзо и лако уче, да ефикасно примјењују знање односно користе информације. Мисија модерне школе је да обучава дјецу за учење, а њена мисија је да дјеца заволе учење. Колико су наставници у својим новим улогама спремни на овакву будућност? То је питање коме се аутор посвећује на крају овог рада.

Кључне ријечи: особине наставника, улоге наставника, традиционална школа, модерна школа, футурологија

Milorad Todorović⁵²

Kosovska Mitrovica

PEDAGOGIJA U PROSTORU NEUROTIČNOSTI KULTURE

Kultura kao oblik sublimacije u kome se proskribovani porivi prenose na zamenski objekt, po definiciji, oduvek je bila i biće neurotična. Ono što nije isto jeste vladajući princip realiteta i oblik neurotizacije koji iz njega proizlazi. Oduvek su porodica i škola bile u funkciji kulture: svaki segment rada u školi, a ne samo vaspitni, prevashodno cilja na ostvarenje sublimacije. Sublimacija nagona je posebno istaknuta crta kulturnog razvitka, koja omogućava da više psihičke aktivnosti, naučne, umetničke, postignu tako značajnu ulogu u kulturnom životu. No, problem je u tome što kultura koja odriče čovekove fundamentalne želje da bi ga sačuvala, *menja mu predstavu realnosti*, da bi ga održala u samoj realnosti, čini ga nesrećnim da bi mu omogućila egzistenciju. Školi kao kulturnoj instituciji, zasigurno, nedostaje razumevanje svoga mesta u činjenici da je kultura neuroza.

Bez razumevanja tih sublimatornih pomeranja teško je shvatiti prirodu odnosa između učesnika kulturnih zbivanja i prirodu posledica koje iz tog odnosa proizlaze. Pogotovu onih u odvijanju vaspitanja i podučavanja (nastavnika, učenika, roditelja) gde više nego bilo gde se odustaje od principa zadovoljstva i ponašanje potčinjeno impulsima polako transformiše u život kojim upravlja razum. Koji je vladajući princip realiteta danas? Kakvu vrstu lišavanja i neurotizacije stvara vaspitačima koji je prenose na decu?

---

⁵² misotodorovic@yahoo

Kolika je takva posredna neurotizacija dece? Kako vaspitač može izbeći ili ublažiti patogene konflikte kod dece?

Sve vaspitne strategije moraju početi od ovog najšireg, i najmanje primetnog, konteksta *kultura=neuroza*, odnosno učešća vaspitača u njemu i njihovog prenošenja na objekte svoga delovanja. Tek nakon toga, u drugom krugu, te strategije moraju inaugurisati precizne konceptualne instrumente za analizu *želje za znanjem*, a na trećem nivou, one moraju uzeti u obzir karakterne činjenice, odnosno rano formirani *prototip intelektualnog selekcionog kapaciteta* (uključujući razumevanje njegove prirode i pravca njegovog formiranog oštećenja).

Sve to govori o velikoj bliskosti *podučavanja* i *psihoterapijske* aktivnosti, koju neki pravci psihoterapije i ne vide nikako drugačije do podučavanje.

Ilija Ćosić⁵³

Željko Tekić⁵⁴

Fakultet tehničkih nauka, Univerzitet u Novom Sadu

KLJUČNE VEŠTINE ZA USPEH U DRUŠTVU ZNANJA

Okruženje u kome živimo je brzo promenljivo, globalno i veoma neizvesno. Imajući u vidu da društvo u kome stopa učenja nije veća od stope promena nema šansu za konkurentan napredak i razvoj, postaje jasno da obrazovanje i obrazovni sistem, kao nikada ranije, predstavljaju ključ budućeg razvoja društva i kvaliteta života. Međutim, uloga obrazovnog sistema u društvu znanja nije samo u sferi kreiranja i isporuke znanja, već i osposobljavanja pojedinaca za efikasno individualno i socijalno funkcionisanje u takvom društvu.

U društvu znanja ekonomski, socijalni, kulturni i drugi procesi i sve ljudske aktivnosti u presudnoj meri zavise od znanja i sposobnosti zasnovanih na znanju. Međutim, iako je znanje ključni resurs, sposobnost društva da ga na optimalan način proizvodi, selektuje, prilagođava, komercalizuje i koristi u velikoj meri zavisi od specifičnih veština koje pojedinac poseduje, a koje omogućavaju potpuniju upotrebu znanja, njegovu lakšu komunikaciju, bržu i konkretniju realizaciju, konvergenciju, povezivanje u celinu, fragmentaciju...

Stoga ćemo se u ovom radu osvrnuti na trendove koji oblikuju budućnost obrazovanja i postavljaju zahtev za

---

⁵³ ftndean@uns.ac.rs

⁵⁴ tekicz@uns.ac.rs

ključnim sposobnostima koje treba razvijati kod nastavnika kako bi oni bili u stanju da osposobljavaju buduće generacije.

Najznačajniji trendovi koji dominantno oblikuju društvo, politiku, ekonomiju, okruženje, tehnologiju i tržište, pa time u najvećoj meri određuju i potrebe obrazovanja su: globalizacija, porast svetskog stanovništva i potreba za očuvanjem životne sredine. Kombinovanje i preplitanje ova tri mega trenda rezultuje u dramatičnom porastu zavisnosti „svih od svih“, značajnom povećanju mobilnosti i migracija stanovništva, individualizovanju životnog stila, lakšem pristupu znanju, smanjenje barijera za ulazak u nove poslove, porastu konkurencije i potrage za ljudskim talentom u svakom kutku sveta.

Novonastala situacija indukuje potrebu za novim sposobnostima koje treba razvijati kod populacije, a za koje treba osposobiti nastavnike. Da bi se što uspešnije nosili sa uočenim promenama koje navedeni trendovi uslovljavaju, neophodno je razvijati sposobnosti da se razume i upravlja stalno rastućim razlikama među ljudima, njihovim željama i očekivanjima, da ideja proizašla iz ljudskog talenta bude osnov razlikovanja i stvaranja nove vrednosti i da svaki sledeći korak bude u smeru održivog razvoja. Da bismo za sve pobrojano bili sposobni potrebno je razvijati veštine u tri ključne oblasti: interkulturalnost, kreativnost i „green thinking“.

Ključne reči: ključne veštine, društvo znanja, kreativnost, interkulturalnost, održivi razvoj.

Doc.dr Nada Šakotić⁵⁵
Doc.dr Čedo Veljić
Filozofski fakultet-Nikšić

NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE U INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU

U nastavi je, prirodno, prisutna asimetričnost: na jednoj strani imamo onog koji poučava (nastavnik), a na drugoj onog koji uči (učenik). Nastavnički kvalitet se ne mjeri samo poznavanjem predmeta struke koje nastavnik nosi iz svog inicijalnog obrazovanja. Danas se nastavničke kompetencije shvataju mnogo šire i podrazumijevaju sposobnost učenja iz sopstvene prakse, putem refleksivne obrade iskustava, kroz razmjenu sa kolegama, evaluaciju i planiranje, kako na nivou nastavnih aktivnosti i sadržaja tako na nivou škole u cjelini (Jerković i Damjanović, 2007). Najčešće se prihvata da dobar nastavnik mora imati neku vrstu dvostrukog, ekspertskeg znanja, ali se istovremeno podrazumijeva da ne može biti podjednako ekspert i za predmetne discipline i za nastavničke vještine kakvi mogu biti specijalisti u svakoj od ove dvije oblasti. Zbog toga se pojavljuje problem mjere, tj. kakva je optimalna mješavina kompetencija iz svake oblasti ili koliko kompetencija je nužno, dovoljno ili optimalno za kvalitetnog nastavnika u inkluzivnom obrazovanju. Reforme obrazovanja imaju za cilj uvođenje novih visokokvalitetnih modela. Osnovni principi doveli su do uvođenja indikatora i standarda kvaliteta, uvođenja otvorenog i fleksibilnog kurikuluma i promovisanja pristupa podučavanja fokusiranog na dijete (OSI, 2007).

---

⁵⁵ ramijo@t-com.me

Nastavnici koji su učestvovali u istraživanju bili su saglasni da inicijalno obrazovanje ne priprema nastavnike za adekvatno implementiranje inkluzivnog obrazovanja. Oni su naveli da koncept nastave na fakultetu za obrazovanje nastavnika treba preusmjeriti ka primjenjivanju novih obrazovnih modela i podsticanju inovacija u nastavnim pristupima, kako bi se obezbijedio kadar sa većim znanjem, koji može da se suoči sa izazovima modernih obrazovnih koncepata.

Ključne riječi: nastavničke kompetencije, inkluzivno obrazovanje, inicijalno obrazovanje.